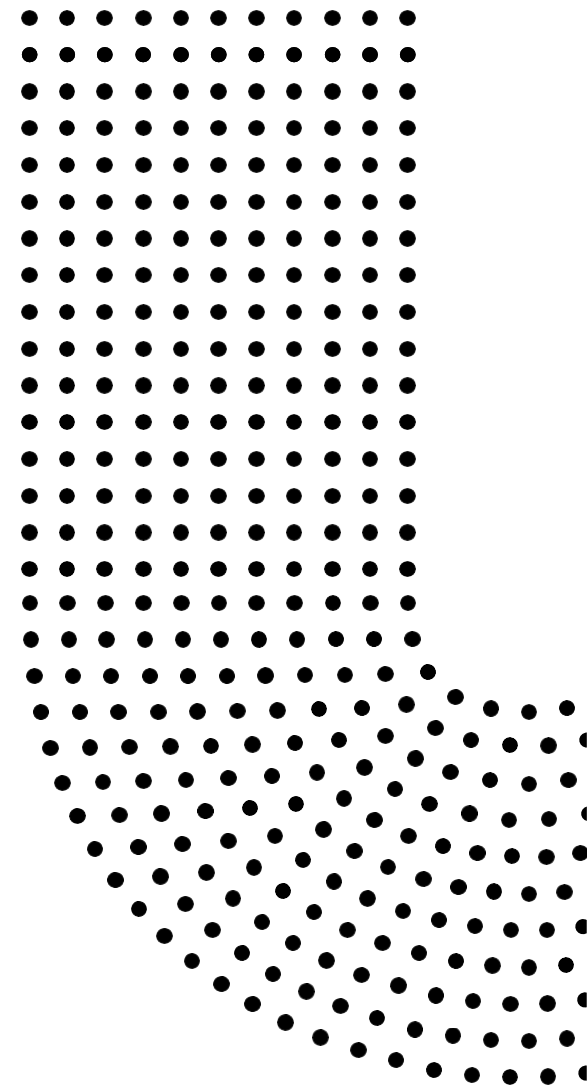
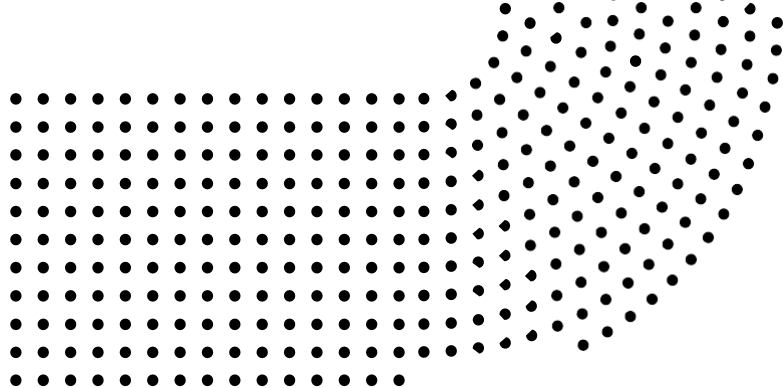

- A. Vanhan Porvoon kartta / MFA.
- B. Porvoo, Porvoonjoen maisemaa ranta-aittoineen vanhan Porvoon kohdalla. Kuva Simo Rista / MFA.
- C. Katunäkymä. Kuva Kari Hakli / MFA.

1. Porvoo

1300-luvulla perustettu Porvoo on Suomen toiseksi vanhin kaupunki Turun jälkeen. Suomen kaupungeista Porvoo on ainoa, jossa keskiaikainen asemakaava on vielä havaittavissa, vaikka katuja onkin suoristettu sittemmin useaan otteeseen. Vapaamuotoisen katuverkon keskipisteenä on 1400-luvun alussa rakennettu kivikirkko. Sen historiallista merkitystä korostaa kirkon asema vuoden 1809 valtiopäivien näyttämönä.

Porvoo paloi vuonna 1760. Kaupungin tunnusmerkkeinä toimivista punamultaisista ranta-aitoista ja suolavarastoista suurin osa on säilynyt heti palon jälkeiseltä ajalta. Samuel Bernerin suunnittelema vanha kymnaasi on vuodelta 1759. Porvoon torin laidalla sijaitseva, oletettavasti ruotsalaista käsialaa oleva rokokooajan raatihuone rakennettiin vuosina 1762-64.

Porvoon keskustan eteläisen ruutuasemakaavan laati C. L. Engel vuonna 1832. Tämä matalan rakennuskannan kaupunginosa on parhaiten säilyneitä puuempiren edustajia maassamme.

A

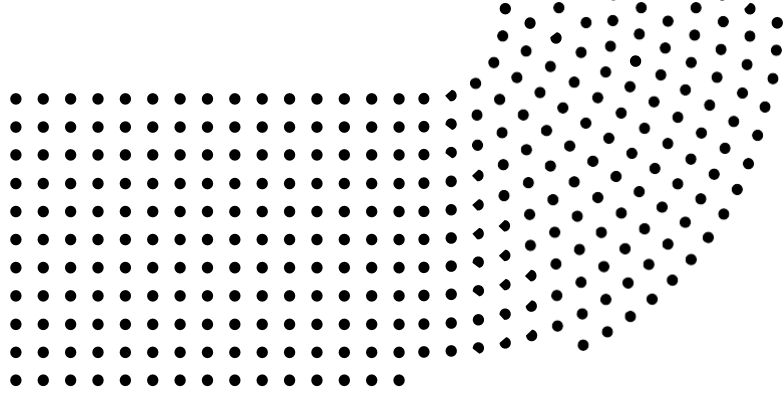

B

C

- A. Turun linna / K.E. Ståflberg / MFA
- B. Turun linnan sisäpiha / MFA
- C. Kuninkaansali / Kari Hakli / MFA

2. Turun linna 1200-luku

Lounais-Suomen alue liitettiin Ruotsin valtakuntaan Ruotsin kuninkaan Eerikin ensimmäisen ristiretken yhteydessä vuonna 1155. Turun linnaa alettiin rakentaa 1200-luvun lopulla.

Linna oli aluksi erillisellä saarella ja sen ulkomuoto on muuttunut vuosisatojen kuluessa eri rakennusvaiheissa. Alkujaan linna oli suorakaiteen muotoinen leirilinna, kastelli, jonka molemmissa päissä kohosi torni. 1300-luvulla muodostuivat esilinna ja päälinna. Silloin huoneisiin kuljettiin sisäpihalta puisia portaita pitkin. Nykyinen pyörötorni eli rondeli rakennettiin 1569-1575.

Linnan loiston kausi sijoittui 1500-luvulle. Kulkuyhteyksiä linnan huoneista toisiin parannettiin ja uusia huoneita rakennettiin. Renessanssin aikakauden sanotaan alkaneen Suomessa Juhana-herttuan ja Katarina Jagellonican ylläpitämän hovin myötä.

A

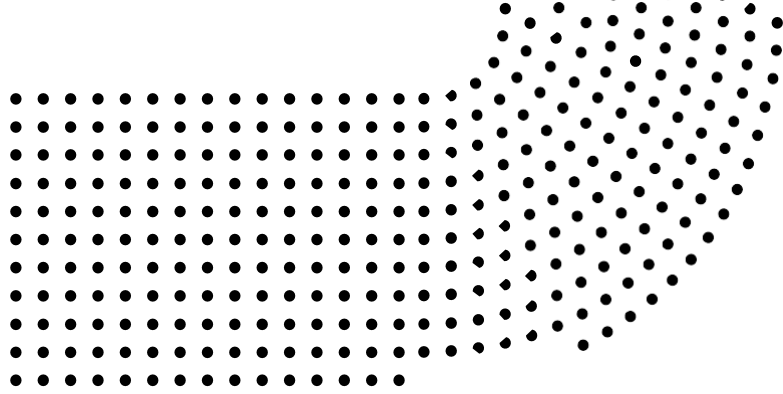

B

C

- A. Jomalan kirkko / Kari Hakli / MFA
- B. Finströmin kirkko / Jussi Helimäki
- C. Kumlingen kirkon kalkkimaalauksia / Jussi Helimäki

3. Keskiajan kivikirkot Ahvenanmaalla

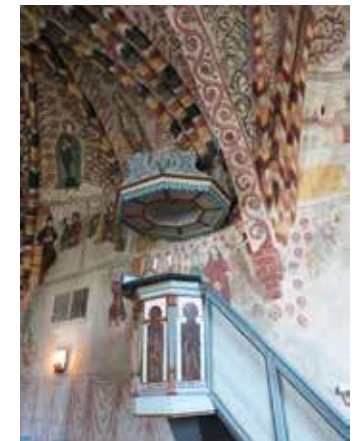
Ahvenanmaan kivikirkot ajoittuvat aikavälille v. 1270–1400-luku. Ahvenanmaan ja samalla koko Suomen vanhin kirkko ja kivirakennus on Jomalan kirkko. Ahvenanmaan nuorin kirkko on Eckerön kirkko. Muualla Suomessa kivikirkkoja alettiin rakentaa 1400-luvun alussa. Valmiiksi tulleet kirkot koristettiin kalkkimaalauksin.

Keskiaikaiset kivikirkot noudattivat yleensä yksinkertaista peruskavaa: Runkohuone on itä-länsi-suuntainen pitkänomainen rakennus, johon liittyy sakaristo pohjoisseinän itäosassa ja asehuone eteläseinän länsiosaan. Sakaristossa pappi pukeutui työasuunsa ja siellä säilytettiin arvoesineitä. Asehuone oli eteinen, jossa virittäydettiin hartaaseen tunnelmaan. Runkohuoneen yhteyteen muurattu kellotorni on ahvenanmaalainen erikoisuus. Kumlingen kirkossa on erityisen hienot kalkkimaalaukset. Finströmin kirkossa on ainutlaatuinen torni, jossa on neljä pienempää sivutornia.

A

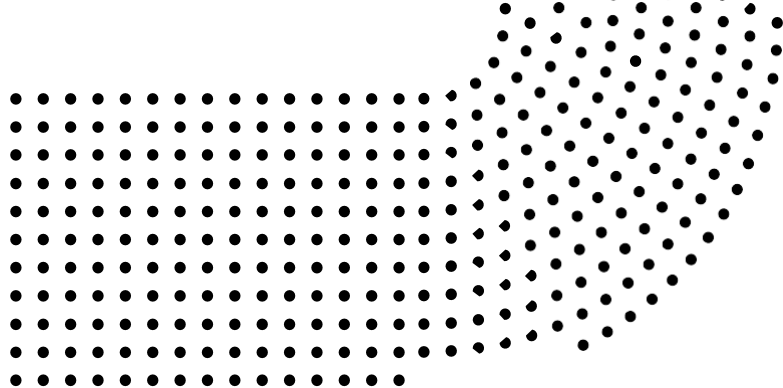

C

B

4. Seurasaaren kansanrakentaminen

Seurasaaren ulkomuseo perustettiin vuonna 1909 saarelle Helsingin edustalle. Esikuvanaan Tukholman Skansen, sen ideana on alusta lähtien ollut säilyttää ja esitellä Suomen eri maakunnille tyypillisiä rakennuksia, joista kuvastuu rakennus- ja asumiskulttuurimme paikalliset piirteet.

Ensimmäinen ulkomuseoon siirretty rakennus oli Niemelän torppa Keski-Suomesta. Niemelässä on aidattu asuinpiha, ja savutuvan (1844), porstuan, maitokamarin ja saunan yhdistelmän lisäksi keittokota, talli, ajokaluvaaja, lato ja aittoja. Tuvassa on suuri kivistä muurattu uuni, jonka kohdalla katossa on aukko.

Länsisuomalaista umpipihamallia edustavassa Antin talossa (Säkylä) rakennukset on sijoitettu kiinni toisiinsa pihapiirin ympärille. Karjalaisessa Pertinotsassa karjasuojat ja asuintilat ovat saman katon alla.

- A. Seurasaaren silta. Kuva Taneli Eskola
- B. Niemelän torpan pihapiiri. Kuva Asko Salokorpi / MFA.
- C. Niemelän torpan uuni. Kuva István Rácz / MFA.

A

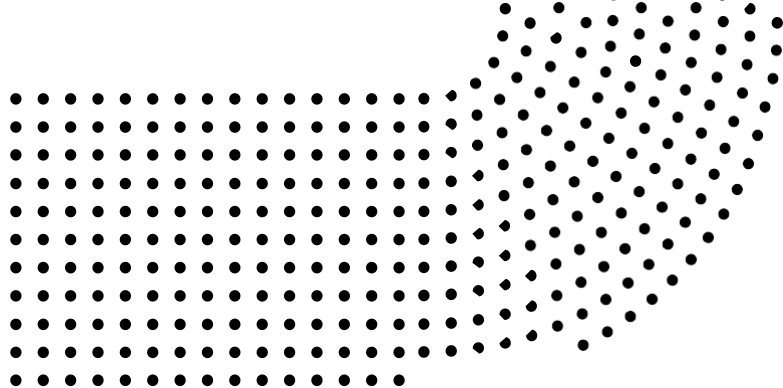

B

C

A. Eksteriööri Kuva Kari Hakli / MFA.

B. Interiööri Kuva Kari Hakli / MFA

5. Petäjäveden kirkko

Rakentaja Jaakko Klemetinpoika Leppänen, 1764

1600- ja 1700-luvuilla Suomessa rakennettiin lukuisia puukirkkoja. Ristikirkkotyyppiä esiintyy lähinnä Itä- ja Keski-Suomessa. Rakentajina olivat tavallisesti kansanmestarit, joiden taito siirtyi suvuittain. Kansanomaiset rakennusperinteet ilmenevät selvästi kirkkojen arkkitehtuurissa.

Petäjäveden kirkko on pohjakaavaltaan symmetrisen ristin muotoinen. Kirkkosalia kattavat puiset holvit yhtyvät kaunismuotoiseksi kupoliksi. Maalaamattomille puupinnoille lankeava valo luo kirkkoon ainutlaatuisen tunnelman.

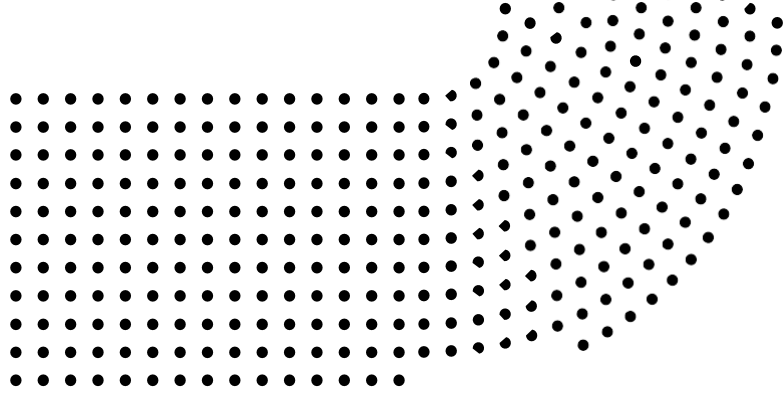
Kirkko on yksi Suomen seitsemästä maailmanperintökohteesta.

A

B

- A. Kuva Sakari Salokangas / MFA
- B. Louhisaaren kartano puutarhasta katsottuna / Kuva Elina Standertskjöld

6. Louhisaaren kartano

Tuntematon ,Askainen 1655

Louhisaaren kartanolinna on Suomen suurvalta-ajan merkittävin kartanomiljöö, ja se valmistui vuonna 1655. Rakennuksen suunnittelijasta tai rakennusvaiheista ei ole tietoa. Kartanolinnan rakennutti Suomen kenraalikuvernööri vapaaherra Herman Klaunpoika Fleming, ja se vastasi aikanaan aateliston käsitystä edustavuudesta. Esikuvina voidaan pitää italialaista myöhäisrenessanssin palatsi-arkkitehtuuria ja barokkiajalle tyypillistä pihapiirin ja sen ympäristön kokonaissuunnittelua.

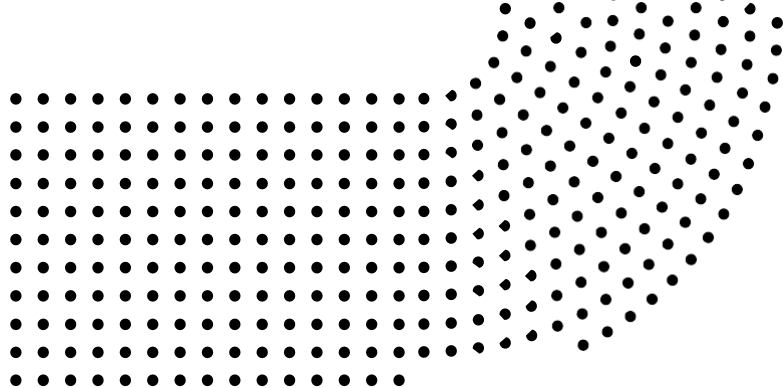
Louhisaaren kartanomiljööön hienostunut eleganssi muodostuu monista ainutlaatuisista yksityiskohdista, kuten sivurakennusten rajaamasta kunniapihasta, hollantilaisesta aumakatosta, päärakennuksen hiekkakiviportaalista ja sisätilojen maalauskoristeluista. Suomen marsalkka Carl Gustav Emil Mannerheim syntyi Louhisaassa 4.6.1867.

A

B

- A. Eksteriööri / MFA
- B. Interiööri / MFA
- C. Puutarhakuva / Elina Standertskjöld

7. Mustion ruukinmiljö

Erik Palmstedt, Mustion ruukinmiljö,
Raasepori 1782

Suomen ensimmäisen varsinaisen rautaruukin toiminta alkoi vuonna 1562 sulattona. Vuonna 1616 rakennettiin masuuni. Maisemallisestikin merkittävä 1600-luvun piirteensä säilyttänyt ruukinalue koostuu tehdasalueesta, ruukinkartanosta ja sen suuresta puistosta, kirkkoympäristöstä ja ruukinkaduista.

1700-luvun loppu oli Mustion ruukin loiston aikaa. 1600-luvun lopulta peräisin ollut päärakennus purettiin ja sen tilalle alettiin vuonna 1782 rakentaa suurta 30 metriä pitkää puurakennusta. Rakennuksen valkoiset pilarit, räystäään hammaslista ja mansardikatosta esiin työntyvä keskiosa päätykolmioineen edustavat kustavilaista klassismia. Rakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan ja se on varhaisin uusklassismin edustaja maassamme. Ympäristö on käsitelty ajalle uudella tavalla englantilaisen puutarha-ajattelun hengessä perinteiset symmetriset siipirakennukset unohtaen.

A

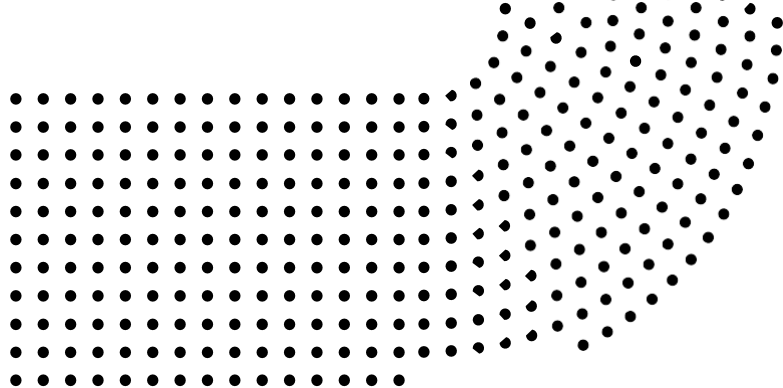

B

C

8. Suomenlinna

Helsinki n. 1748–

Suomenlinna, alun perin Sveaborg eli Viapori, on Helsingin edustan kuudella ulkosaarella sijaitseva bastionilinnoitus, jonka rakentaminen alkoi 1748 Augustin Ehrenswardin (1710–72) johdolla. Vuodesta 1991 Unescon Maailmanperintöluetteloon kuulunut linnoitus on toiminut kolmen valtion – Ruotsin, Venäjän ja Suomen – meripuolustuksessa.

Suomenlinnalle on ominaista karusta rantamaisemasta nousevat puolustusvarustukset ja niiden sisään jäävät kaupunkimaiset osat, jotka muodostuvat askeettisista kivitaloista, puutaloalueista, aukioista ja puistoista. Tärkeitä maiseman osia ovat myös saarten väliset vesialueet, salmet, sisälahdet ja telakka sekä satama. Historiallisia rakennuksia on noin 300. Niissä asuu suurin osa kaupunginosan n. 900 asukkaasta.

Kustaanmiekan Kuninkaanportti rakennettiin linnoituksen edustusportiksi vuosina 1753–1754 sille paikalle, jolla Ruotsin kuningas Adolf Fredrikiä kuljettanut alus ankkuroitui hänen tutustumismatkallaan linnoituksen rakennustöihin vuonna 1752.

- A. Rantakasarmi/Jussi Helimäki
- B. Puolustusvarustuksia / MFA
- C. Kuninkaanportti /MFA

A

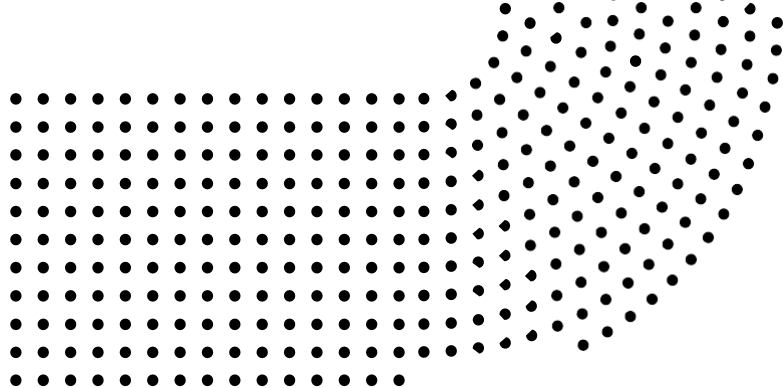

C

B

- A. Helsingin yliopisto, Kansalliskirjasto / Jussi Tiainen MFA
- B. Yliopiston päärakennus / Simo Rista MFA
- C. Senaatintalo, nyk. Valtioneuvoston linna / Kari Hakli MFA
- D. Helsingin tuomiokirkko, alk. Nikolainkirkko, ent. Suurkirkko / MFA

9. Senaatintori

Carl Ludwig Engel, Helsinki 1818–

Helsingin tultua vuonna 1812 Suomen pääkaupungiksi sen oli saatava arvoaan vastaava keskus. Suomi oli hiljan liitetty Venäjään. Saksalaissyntyinen arkkitehti Carl Ludwig Engel, joka oli aiemmin työskennellyt Pietarissa, sai suunniteltavakseen lukuisat monumentaalirakennukset.

Senaatintori on Empire-Helsingin huomattavin aukio. Engel suunnitteli sen ympärille Tuomiokirkon (1820–39/1852), Yliopiston (1828–32), Senaatintalon (1818–20) ja yliopiston kirjaston (1836–40).

Senaatintorin lähikortteleissa on lisää Engelin suunnittelempia rakennuksia. Katukuvasta muodostuu Pietarin arkkitehtuurista vaikutteita saanut yhtenäinen kokonaisuus. Rakennusten tyyliä kutsutaan empireksi Napoleonin keisariajan mukaisesti, koska hän suosi antiikin Rooman aiheita ja teki tyylistä muodikkaan. Antiikin arkkitehtuurissa oli useita erilaisia pylväsjärjestelmiä, jotka symboloivat eri asioita. Niinpä koristelusta saattoi päätellä rakennuksen tarkoituksen. Senaatintalon korinttilaiset pylväät symboloivat valtiotalta. Yliopiston joonialaiset pylväät viittaavat sivistykseen.

A

B

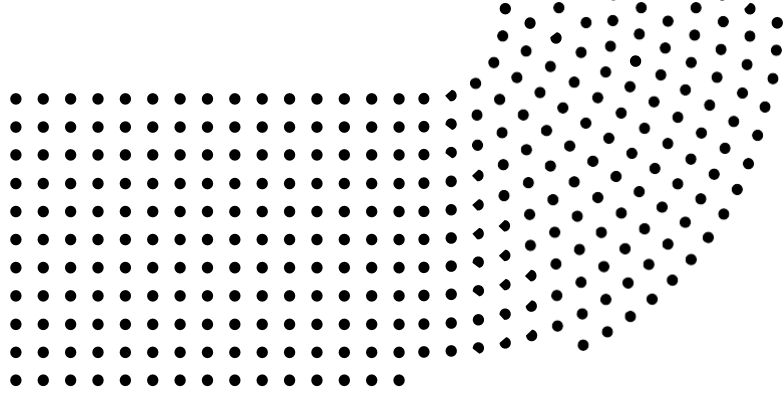

C

D

- A. Eksteriööri / MFA
- B. Näyttelysali / Ola Laiho / MFA
- C. Portaitko / Ola Laiho / MFA

10. Ateneum

Carl Theodor Höijer, Helsinki 1887

Ateneum oli valmistuessaan taiteiden talo, jossa esiteltiin Suomen Taideyhdistyksen kokoelmien lisäksi aikansa muotoilua sekä koulutettiin taiteilijoita ja muotoilijoita. Nykyään Ateneumissa on Kansallisgalleriaan kuuluva taidemuseo, jonka kokoelmiin kuuluu Suomen laajin ja vanhin taidekokoelma.

Rakennus edustaa uusrenessanssia, joka kuului 1800-luvun lopun kertaustyyliin. Ne lainasivat muotokielensä vanhoista historiallisista tyyleistä, kuten renessanssista, gotiikasta tai barokista. Uusrenessanssille on tyypillistä symmetrisyyden korostaminen ja koristeellisuus. Ateneumin funktiota taidemuseona korostetaan julkisivun veistoskoristelulla, jossa esiintyy taiteen historian suuria mestareita, kuten arkkitehti Bramante, taidemaalari Rafael ja kuvanveistäjä Feidias.

A

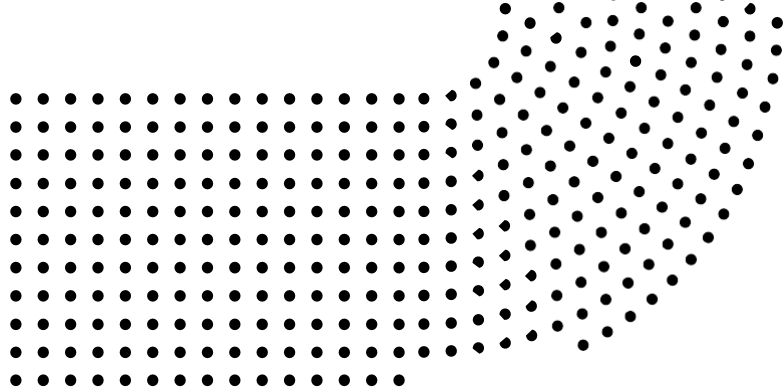

B

C

- A. Maisema Elina Standertskjöld
B. Finlaysonin voimalaitos / Heikki Havas / MFA

11. Tammerkosken teollisuusmaisema, Tampere

Tampereen koskimaisema on yksi Suomen kansallismaisemista. Se on Suomen ensimmäinen teollinen kaupunkimaisema, jonka äärelle pystytetyt tehtaot, voimalaitokset ja sillat kertovat maamme teknologisesta ja kaupallisesta kehityksestä. Laajamittainen teollisuus alkoi kasvaa alueelle, kun skotti James Finlayson perusti tehtaan Tammerkosken yläjuoksulle 1820.

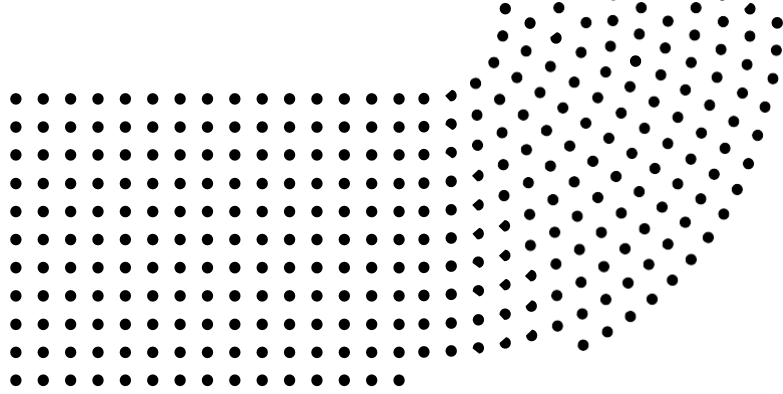
Alueen vaikuttavin osa muodostuu Finlaysonin ja Tampellan punatiilististä rakennuksista, jotka reunustavat koskimaisemaa vastarannoilta. Finlaysonin alue hallitsee kosken länsipuolta. Se on nykyään kulttuurijä ja liikekeskus, jossa toimii muun muassa museoita, oppilaitoksia ja ravintoloita. Tampellan alueen nykyinen pääkäyttäjä on museokeskus Vapriikki. Teollista toimintaa Tammerkosken maisemassa jatkaa Takon kartonkitehdas kosken alajuoksulla.

A

B

- A. Kuva Simo Rista / MFA.
- B. Kuva Rauno Träskelin / MFA.

12. Hvitträsk

Herman Gesellius, Armas Lindgren
ja Eliel Saarinen, Kirkkonummi 1903

Aikansa kuuluisimman arkkitehtikolmikon itselleen suunnitteleman asuin- ja ateljeerakennuksen Hvitträskin taustalla on 1800- ja 1900-lukujen taiteilijoiden halu vetäytyä maaseudun rauhaan.

Viträsk-järven rantajyrkänteellä dramaattisesti kohoava rakennusryhmä näyttää kasvavan ympäröivästä luonnosta. Linnoitusmaista kokonaisuutta leimaa art nouveau -arkkitehtuurille ominainen muotojen ja materiaalien runsaus. Jyrkkälappeinen, korkeiden savupiippujen koristama katto on punatiiltä. Luonnonkivimuurit ja hirrestä salvotut seinät vaihtuvat vaaleaan rappaukseen tai tummaan paanuverhoiluun. Taiteilijakodin viihtyisät sisätilat polveilevat tasolta toiselle.

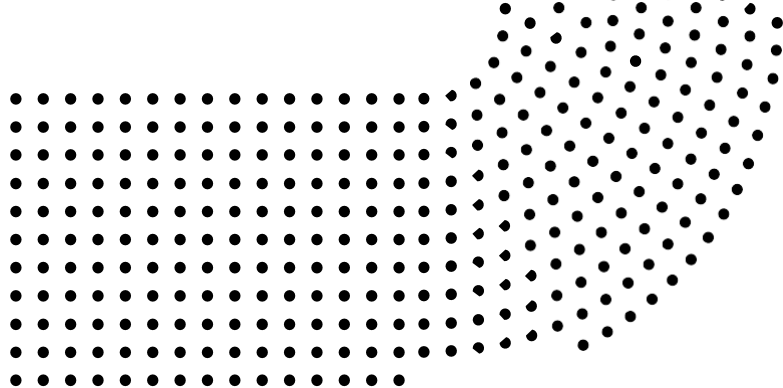
Hvitträsk on keskeisimpiä esimerkkejä ajan kokonaistaideteosajattelusta, jossa arkkitehdin kädenjälki ulottuu ympäristön suunnittelusta aina pienimpiin yksityiskohtiin.

A

B

13. Katajanokan jugendkorttelit

Katajanokka, Helsingin huomattavin jugendkaupunginosa, kaavoitettiin 1895 ja rakennettiin lyhyessä ajassa 1900-luvun ensi vuosikymmenellä. Tuloksena oli alueen yhtenäinen ja mitta-kaavallisesti komea, kansainvälisestikin katsoen ainutlaatuinen kaupunkikuva.

Suoraviivaisuudessaan vanhakantainen asemakaava, tehokkaan rakentamisen salliva rakennusjärjestys ja uusi rikasmuotoinen art nouveau -tyyli olivat ne tekijät, joiden yhteisvaikutuksesta syntyivät suoria katuja reunustavat umpikorttelit yksilöllisine kerrostaloineen.

Suunnittelijoina oli niin aikansa tunnetuimpia arkkitehteja kuin monia rakennusmestareita. Katajanokan jugendtalojen rapattuja julkisivuja jäsentävät erkkerit, päädyt ja tornit, katot kohoavat korkealle ja komeimmat portaalit on tehty luonnonkivijärkäleistä. Rakennuksista vaikuttavimpia on Herman Geselliuksen, Armas Lindgrenin ja Eliel Saarisen Olofsborg (1902), yksi alueelle tyypillisistä yhtiötaloista.

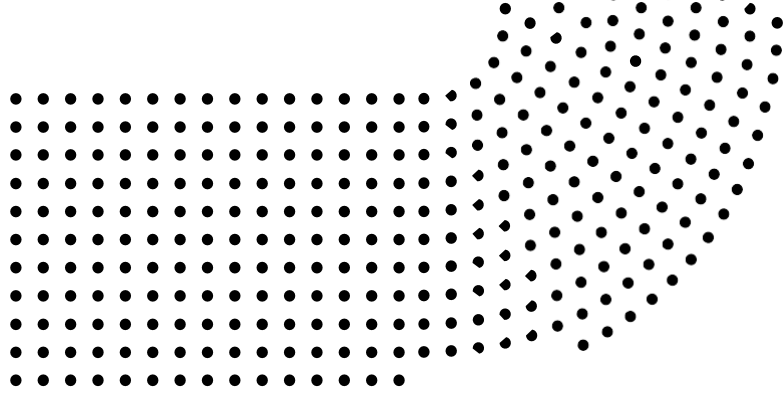
- A. Katajanokka Helsingissä 1900-luvun alussa.
Kuva Nils Wasastjerna / MFA.
- B. Asunto-osakeyhtiö Olofsborg, Herman Gesellius, Armas Lindgren ja Eliel Saarinen, 1902.
Kuva Kari Hakli / MFA.

A

B

- A. Kuva Simo Rista / MFA.
- B. Kuva Patrik Rastenberg / MFA.
- C. Taiteilija Hugo Simbergin teki Tampereen tuomiokirkon maalauskoristelun.
Kuva Patrik Rastenberg / MFA.

14. Tampereen tuomiokirkko

(Pyhän Johanneksen kirkko) Lars Sonck 1907

Arkkitehti Lars Sonckin suunnittelemaa Tampereen Johanneksen kirkkoa pidetään yhtenä art nouveau -kauden päämonumenteista Suomessa. Sonck yhdisti tuomiokirkossa perinteisen risti- ja pitkäkir-
kon pohjaratkaisun, lopputulos on lähes neliö. Ulkoasultaan rakennus on kuitenkin epäsymmetrinen, esimerkiksi kaikki kolme tornia ovat erikorkuisia. Kirkon karkeasti työstetyt harmaakiviseinät ja sisätilojen rikas koristelu ovat kansallisromantiikalle ominaisia piirteitä. Taiteilija Hugo Simbergin loisteliaas maalauskoristelu myötäilee arkkitehtuurin tyyliä. Hän vastasi myös lasimaalausten ja saarnatuolin koristelusta.

A

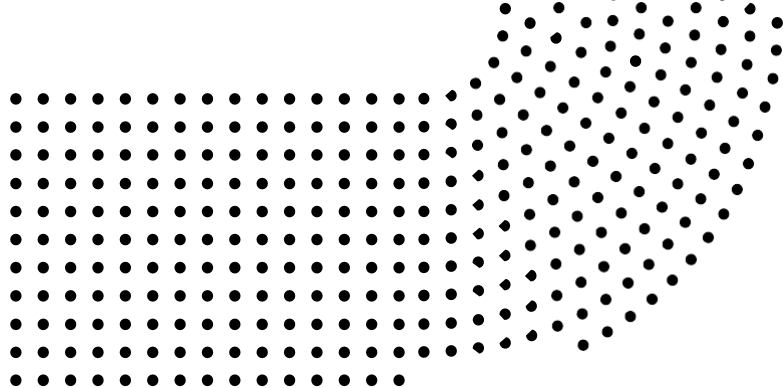

B

C

A. Kuva Kari Hakli / MFA.

B. Kuva Kari Hakli / MFA.

15. Tampereen paloasema

Wivi Lönn, Tampere, 1908

Vuonna 1908 Tampereelle valmistui vaikuttava jugendpaloasema aikansa merkittävimmän naisarkkitehdin Wivi Lönnin (1872–1966) suunnitelman mukaan. Lönn voitti aseman suunnittelusta järjestetyn arkkitehtuurikilpailun miespuolisten kollegojensa suureksi harmiksi. Erityistä kiitosta sai tapa, jolla Lönn sijoitti rakennuksen hankalan muotoiselle tontille.

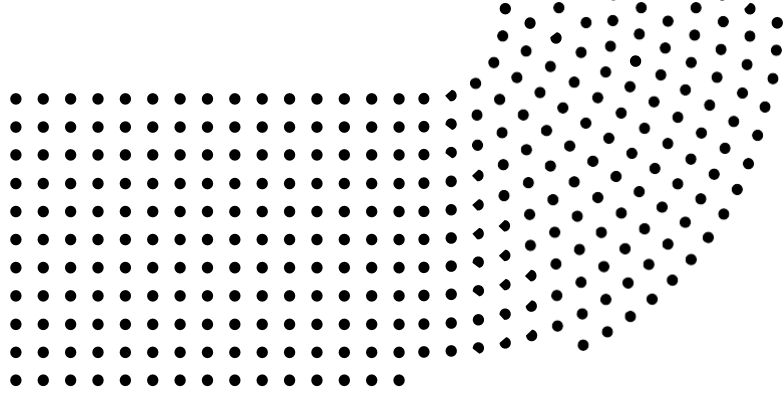
Rakennus on art nouveau -arkkitehtuurille tyypillisesti epäsymmetrinen. Kaarevan kalustohallin ansiosta rakennuksen eteen avautuu laaja pihamaa. Korkea letkujenkuivaustorni ja julkisivuissa monipuolisesti käytetyt materiaalit, kuten rappaus, ja erilaiset muuraustekniikat, lyövät leimansa rakennuksen ulkoasuun. Lönnin käytännöllinen ja rakenteiden osalta myös edistysellinen suunnittelu on kestänyt aikaa, ja paloasema on edelleen alkuperäisessä käytössä.

A

B

- A. Minervakoulu eksteriööri / Kaisa Karhu / MFA
- B. Interiööri / Kaisa Karhu / MFA
- C. Sali / Kaisa Karhu / MFA

16. Minervakoulu

Eva Kuhlefelt-Ekelund, Helsinki 1928–1929

Helsingin Etu-Töölössä sijaitseva Minervakoulu oli alun perin yksityinen ruotsinkielinen tyttökoulu. Vaalea rakennus luo taustan pienelle puistikolle, jonka toisella laidalla on kirkko. Kokonaisuus tuo mieleen italialaisen pikkukaupungin toriaukean. Vaikutelmaa korostaa rakennuksen julkisivujen hienostunut klassismi.

Nelikerroksinen koulu on sijoitettu taitavasti jyrkälle rinnetontille. Rakennuksen keskiosassa ovat luokkahuoneet. Itäisessä osassa on juhlasali, jonka alapuolella on voimistelusalit. Torniosassa oli alun perin kirjasto ja piirustussali.

Minervakoulun sisätilat ovat poikkeuksellisen rikkaasti koristellut. Kiinteässä sisutuksessa on käytetty pompejinpunaista ja marmoriäljittelyä. Lattioiden, seinien ja kattojen koristekuviot vaihtelevat kerroksittain. Yläaulassa on Tove Janssonin tekemä lasimaalaus.

A

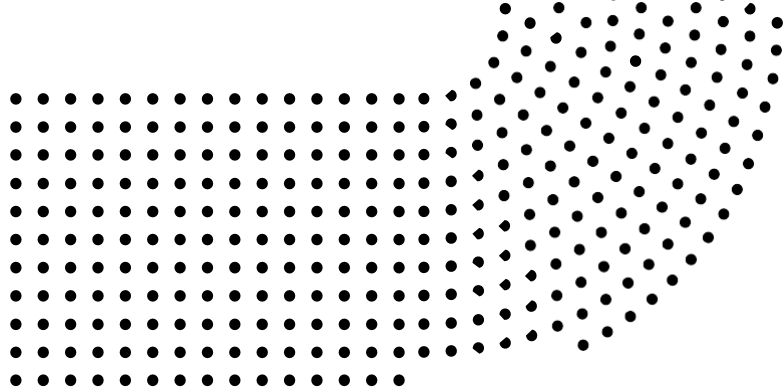

B

C

- A. Puu-Käpylä / Simo Rista / MFA
- B. Puu-Käpylä, sisäpiha / Kari Hakli / MFA
- C. Puu-Käpylä, Martti Välikankaan keltaisia taloja / Mari Mäkiö / MFA

17. Käpylän puutarhakaupunki

Martti Välikangas, Helsinki 1920–25

Puu-Käpylä oli alunperin työväelle rakennettu esikaupunkialue, jonka esikuvana olivat englantilaiset puutarhakaupungit. Tavoitteena oli luoda miellyttävä asuinympäristö kohtalaisen matkan päähän työpaikoista. Alueella toteutettiin perinteinen, 1800-luvulta tuttu ruutukaava. Puutarhakaupunkimaisuutta korosti korttelirakenne, jossa rakennukset sijoitettiin suurehkojen korttelien reunoille ja sisäosat varattiin hyötyviljelyn tarpeisiin.

Alueen arkkitehtuuriin saatiin vaikutteita sekä vanhoista suomalaisista puutalokaupungeista että italialaisesta kansanarkkitehtuurista. Taloudellisista syistä talot rakennettiin puusta ja niissä käytettiin mahdollisimman paljon valmisosia. Ulkoasultaan rakennukset muistuttavat toisiaan, koska niissä kaikissa on pystyrimalaudoitus. Vaihtelua saatiin aikaan puusta sahatuilla klassisilla koristeaiheilla sekä värityksellä. Puu-Käpylä on erittäin hyvin säilynyt, harmoninen kokonaisuus.

A

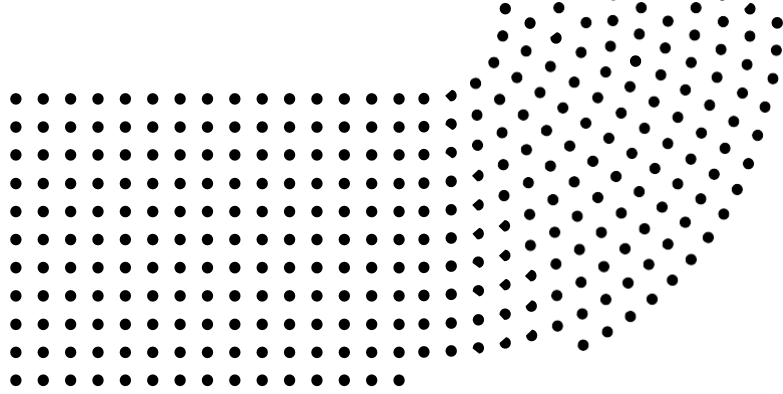

B

C

- A. Eduskuntatalo. Johan Sigfrid Sirén 1931.
Kuva Simo Rista / MFA
- B. Istuntosali. Kuva Simo Rista / MFA
- C. Eduskuntatalon portaikko. Kuva Simo Rista / MFA

A

B

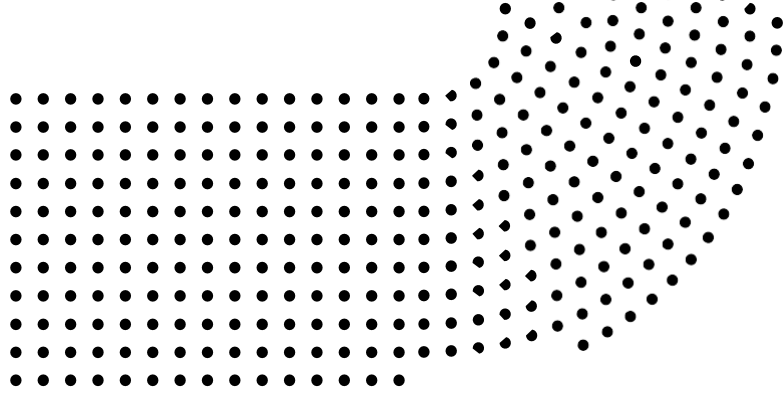
C

18. Eduskuntatalo

Johan Sigfrid Sirén, Helsinki 1931

Sotien välisen ajan tärkein julkinen rakennustehtävä oli Eduskuntatalon suunnittelu. Arkkitehti J. S. Sirénin suunnitteleman rakennuksen tilajäsentely on hyvin selkeä. Pyöreä istuntosali on rakennuksen keskellä ja sitä ympäröivät kapeat siipirakennukset, joihin on sijoitettu kokoustiloja ja työhuoneita. Raskaan ulkokuoren sisään kätkeytyy useiden taiteilijoiden yhteistyönä luoma ainutlaatuinen kokonaisuus. Pääportaikkoa, jonka pylväissä ja porrasaskelmissa on käytetty useita eri marmorilaatuja pidetään yhtenä hienoimmista art deco -tyylisistä sisätiloista Suomessa.

- A. 1: Paimion parantola, sisäänkäynti Kuva Jussi Tiainen / MFA
- B. 2: Portaikko Paimion parantolassa. Kuva Simo Rista / MFA
- C. 3: Nauhaikkunat / Jussi Tiainen
- D. 4: Kuva takaa / Jussi Tiainen / MFA

19. Tuberkuloosiparantola

Alvar Aalto, Paimio 1933

Alvar Aallon suunnittelema Paimion parantola on yksi tunnetuimmista funktionalismin edustajista Suomessa. Suunnittelutehtävä oli ajalle tyypillinen, sillä helposti tarttuva tuberkuloosi eli keuhkotauti oli tähän aikaan vaikea ongelma.

Paimion parantolan funktionalistisia piirteitä ovat vapaa, viuhkamainen pohjaratkaisu, edistysellinen rakennustekniikka, nauhaikkunat, valkoisiksi rapatut sileät seinäpinnat, kirkkaat perusvärit sekä tasakatto. Uusi tyyli sopi hyvin parantola-arkkitehtuuriin, koska samat tekijät joita funktionalistit pitivät tärkeinä, riittävä päivänvalon ja raittiin ilman saanti sekä hygieenisuus, olivat keskeisiä myös taistelussa keuhkotautia vastaan.

Paimiosta tuli Aallon kansainvälinen läpimurtotyö. Parantola asettuu Aallon rakennuksille tyypillisesti kauniisti ympäristöönsä. Se on kokonaistaideteos.

A

B

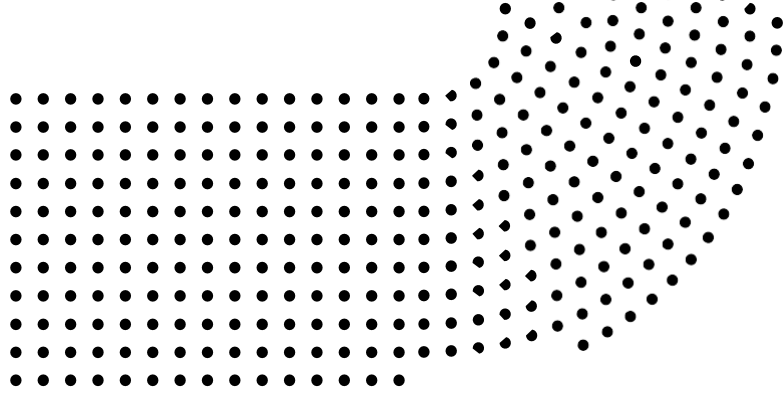

C

D

- A. Olympialaiset Helsingissä vuonna 1952. Kuva MFA.
B. Kuva Simo Rista / MFA.

20. Olympiastadion

Yrjö Lindegren –Toivo Jäntti, Helsinki 1940

Helsingissä urheilurakentamisen hienoimmat saavutukset liittyvät olympialaisiin, jotka oli alunperin tarkoitus pitää Suomessa 1940. Näissä funktionalistisen arkkitehtuurin puhtasoppisissa esimerkeissä kokeiltiin muun muassa rohkeasti uudenaikaisia betonirakenteita.

Helsingin olympiastadionista, jonka ensimmäinen vaihe valmistui juuri talvisodan kynnyksellä tuli tärkeä kansallinen symboli. Tässä puhtaasti funktionalistisessa rakennuksessa on valkoiset, sileäksi rapatut seinät, nauhaikkunat ja kattoterassit. Rakennuksen huomiota herättävin osa 72 metriä korkea torni, joka valettiin betonista.

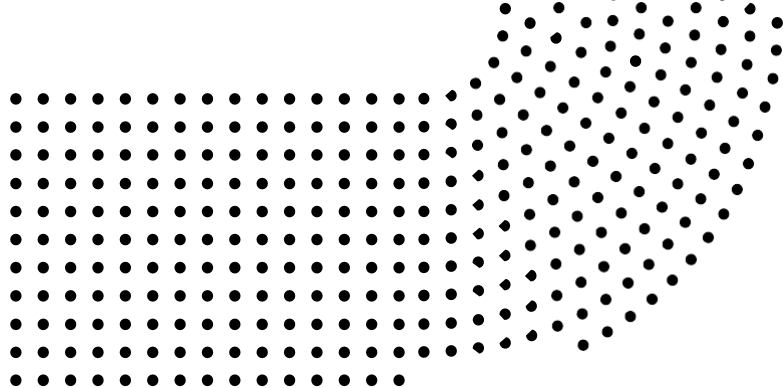
Stadionia on myöhemmin laajennettu ja korjattu useaan otteeseen. Katsomon paikkamäärä kaksinkertaistettiin pian valmistumisen jälkeen. Nykyisen ulkomuotonsa rakennus sai 1955, kun sen yhteyteen rakennettiin toimistotilat ja ulkoseinään tehtiin puuverhous.

A

B

- A. Interiööri / Simo Rista / MFA
- B. Sisäänkäynti / Ola Laiho / MFA

21. Ylönousemuskappeli

Erik Bryggman, Turku 1941

Hautakappeli sijaitsee Turun uuden hautausmaalla. Se rakennettiin kalliokumpareelle ja liitettiin maastoon terassein, portaikoin ja muurein. Kappelisali, jossa on korkea betoninen tynnyriholvi, su-
lautuu lattiaan asti ulottuvan lasiseinän välityksellä hautausmaan mäntymetsään. Rakennus edustaakin 1940-luvulle tyypillistä luon-
nonläheistä arkkitehtuuria.

Kirkkosalin pyhyyttä korostaa alttarille sivuikkunasta lankeava päivän-
valo. Sivulaivaan, lähelle alttaria on lasiseinään puhkaistu oviaukko,
jonka kautta vainaja oli alunperin tarkoitus siirtää hautausmaalle.
Rituaalin tarkoituksena oli symbolisoida siirtymää maallisesta elä-
mästä tuonpuoleiseen.

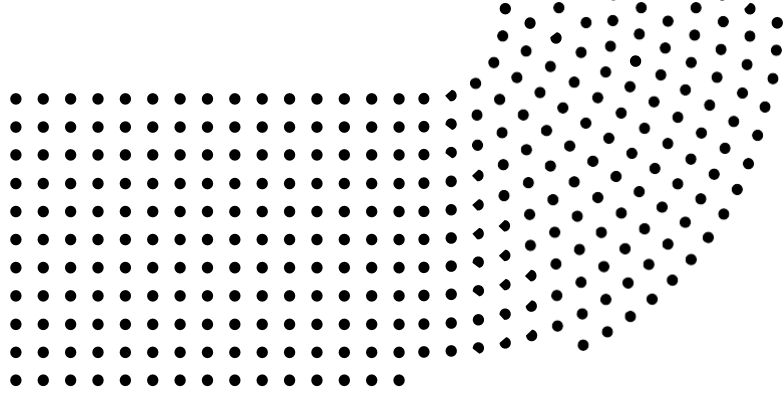
Kappelin pääportaikon oikealle puolelle on sijoitettu erillinen
kellotapuli.

A

B

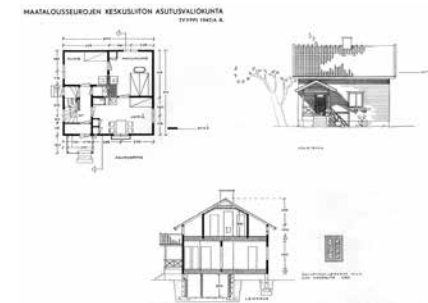
- A. Kaj Englund, tyypitalo rintamamiesperheelle 1945.
Kuva MFA.
- B. Tyypitalo Mäntykotoja pystytetään / Roos / MFA
- C. 1950-luvulla rintamamiestalo oli lähes itsestään selvä omakotitalon malli. Kuva Olli Lehtovuori / MFA.

22. Rintamamiestalo

Rintamamiestalo on yleisnimitys 1940- ja 1950-luvuille tyypilliselle puiselle omakotitalolle. Se oli talomalli, joka kehitettiin helpottamaan sodan aiheuttamaa asuntopulaa. Yleensä rintamamiestalot rakennettiin omatoimisesti valmiiden tyypipiirustusten avulla.

Vaikka rintamamiestalojen suunnittelijoita ja talotyyppejä on useita, pula-ajan vuoksi taloissa toistuvat samat perusratkaisut. Siksi rintamamiestalot näyttävät hyvin samanlaisilta. Tiilipulan takia taloihin oli mahdollista rakentaa vain yksi savupiippu, joka kannatti lämmön jakamiseksi sijoittaa keskelle taloa. Keittiö, kaksi huonetta ja eteinen ryhmittyivät piipun ympärille. Harjakatosta tehtiin jyrkkä, jotta myös ullakko olisi pääosin käyttökelpoista asuinpinta-alaa. Puu oli ainoa materiaali, jota oli riittävästi saatavilla asuntorakentamisen tarpeisiin.

A

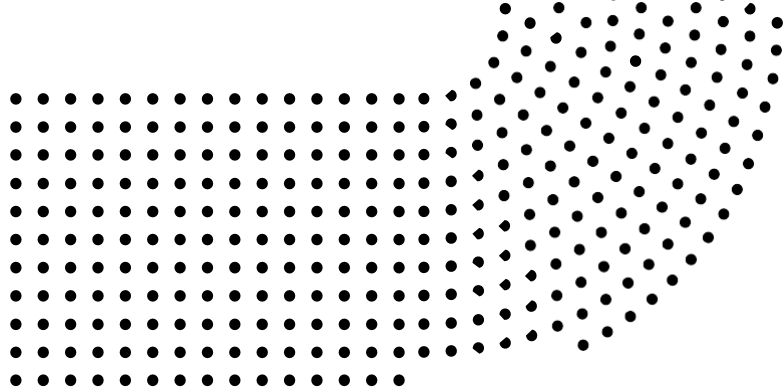

B

C

- A. Aarne Ervi, Pyhäkosken voimalaitos, kuva Roos / MFA
- B. Aarne Ervi, Pyhäkosken voimalaitoksen vierasmaja 1948. Kuva Simo Rista / MFA

23. Pyhäkosken voimalaitos

Aarne Ervi, Muhos 1949

Oulujoen vesistön valjastaminen sähköntuotantoon oli Suomen suurin yhtenäinen rakennushanke 1940-luvulla. Sodassa oli menetetty 80% maan sähköntuotannosta. Aarne Ervin arkkitehtitoimisto suunnitteli pohjoiseen kaikkiaan kymmenen vesivoimalaitosta. Ne olivat betoni- ja elementtirakentamisen pioneerihankkeita.

Pyhäkosken voimalaitos Muhoksella on suurin. Sen monumentaalinen ulkoarkkitehtuuri viittaa klassismiin.

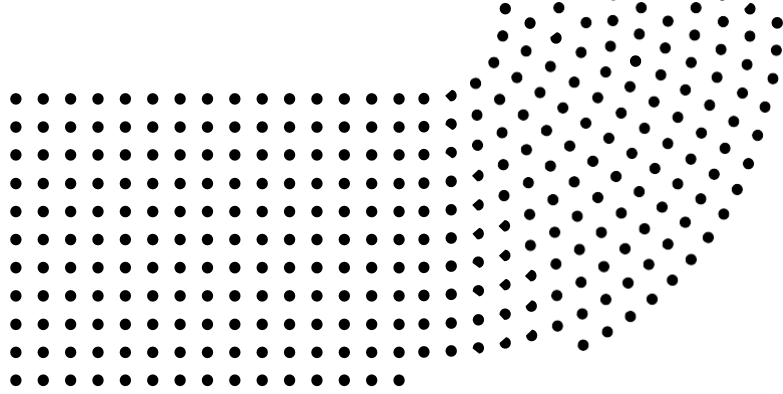
Työntekijöiden asuinalue on ajalleen tyypillisesti hyvin luonnonläheinen. Asunnot sijaitsivat väljästi ympäristön kangasmetsässä. Niiden yhteyteen rakennettiin kaikki tarpeelliset palvelut kuten koulut, kerho ja vierasmajat sekä yhteissaunat. Kestävyys, kauneus ja huolellinen työ olivat suunnittelun ja rakentamisen arvoja.

A

B

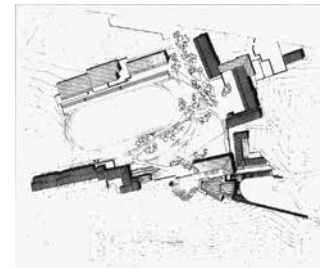
- A. Asemapiirros / MFA
- B. Eksteriööri / Simo Rista / MFA
- C. Interiööri / Simo Rista / MFA

24. Jyväskylän yliopisto

Alvar Aalto, 1952–57

Sodan jälkeen, 1940-luvun lopulla, Suomessa käynnistettiin laajamittainen korkeakoulujen rakentaminen. Alvar Aalto sai suunnitellakseen Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun voitettuaan rakennussuunnittelukilpailun 1951. Hän halusi yliopiston rakennettaviksi anglosaksisen perinteen mukaisesti punatiilestä. Korkeakouluun kuuluu useita eri rakennusyksiköitä, joissa arkkitehtuurin ja ympäristön vuorovaikutus on toteutettu taidokkaasti. Aukiot hallitsevat päärakennuksen ympäristöä muiden rakennusten myötäillessä vapaasti maaston muotoja. Päärakennuksen aula ja varsinkin sen ulkotilan ja sisätilan rajaa häivyttävä porrashalli kuuluvat Aallon kauneimpiin sisätiloihin.

A

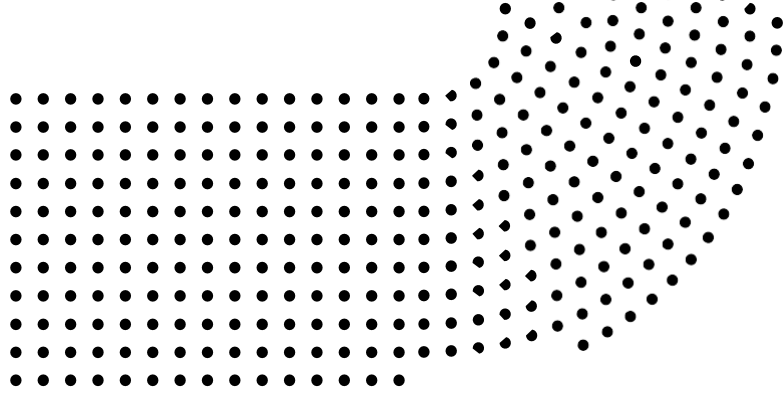

B

C

- A. Ilmakuva / P. Harala / MFA
- B. Keskustorni / Kuva Aarne Ervi / MFA
- C. Suomen taiteilijaseuran rivitalo / Kari Hakli / MFA

25. Tapiolan puutarhakaupunki

Useita arkkitehteja, 1954–

Tapiolan puutarhakaupunkia alettiin toteuttaa 1950-luvun alussa. Suunnittelussa sovellettiin metsäkaupunki-ihannetta rakentamalla asunnot väljästi luonnonmukaiseen maastoon.

Alueesta tuli monimuotoinen, koska suunnittelijoiksi valittiin useita arkkitehteja. He kokeilivat uusia asuntoratkaisuja sekä kerros- että pientaloissa.

Tapiolassa on useita pieniä lähiökeskuksia. Alueen ytimenä on Aarne Ervin suunnittelema liikekeskusta. Sen julkiset rakennukset ryhmittyvät vesialtaan ympärille.

A

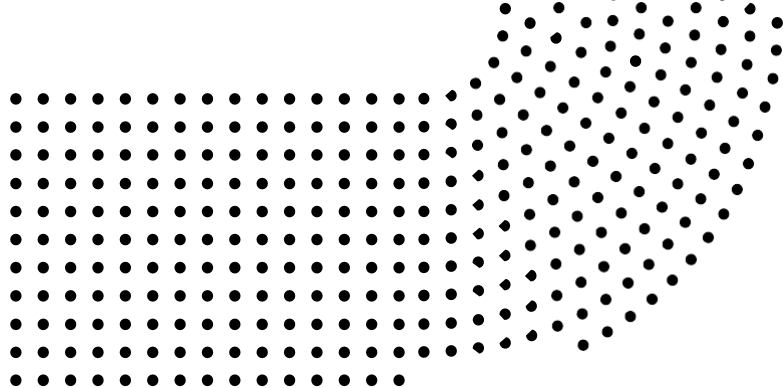

B

C

- A. Dipoli, Espoo. / MFA
- B. Interiööri / Petteri Kummala / MFA
- C. Ilmakuva / Rauno Karhu / MFA

26. Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskuntatalo Dipoli

Raili Paatelainen ja Reima Pietilä, Espoo 1966

Dipoli rakennettiin Otaniemen kampuksen juhla- ja klubitiloksi. Rakennus sulautuu hienovaraisesti sitä ympäröivään luontoon. Sen ulkoseinät peittyvät osittain kiviröykkiöihin, jotka on ladottu rakennuspaikalta louhitusta kalliosta.

Dipoli edustaa 1960-luvulle tyypillistä ekspressiivistä betoniarkkitehtuuria. Vapaamuotoisten rakenteiden tekemisen mahdollisti pitkälle kehittynyt valutekniikka. Veistoksellisista betonirakenteista muodostuikin sittemmin Pietilöiden tavaramerkki. Toinen vaikuttava esimerkki 1960-luvulta on heidän suunnittelemansa Tampereen Kalevan kirkko.

A

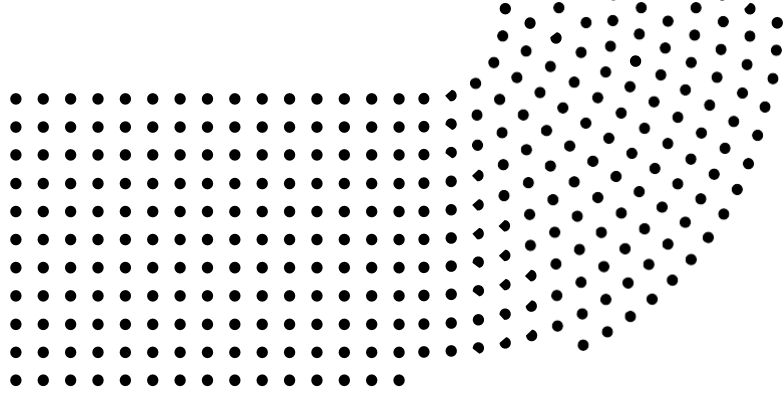

B

C

- A. Eksteriööri kaukaa / Petteri Kummala / MFA
- B. Ramppi / Petteri Kummala / MFA
- C. Ulkokuva takaa / Petteri Kummala / MFA
- D. Interiööri / Maija Holma / MFA

27. Roihuvuoren ala-aste

Aarno Ruusuvuori 1967, Helsinki,

Kerrostalojen lomassa, metsäisessä kalliomaisemassa sijaitseva Roihuvuoren ala-aste on 1960-luvun koulusuunnittelun helmi. Koulussa on kaksikerroksinen keskushalli, jonka ympärille muut tilat ryhmittyvät. Keskushalli muodostuu voimistelusalin sekä aulan ja ruokasalin yhdistelmästä, joka on valaistu kattoikkunoilla. Koulun muut tilat ryhmittyvät keskushallin ympärille.

Ruusuvuoren selkeään järjestelmällinen, pelkistetty ja yksityiskohtia myöten hienovaraisesti suunniteltu koulu kiteyttää uljaaksi kokonaisuudeksi aikakautensa arkkitehtuurin tyypilliset piirteet. Näitä ovat muun muassa betoni päämateriaalina sekä rakenneratkaisu, joka mahdollistaa maisemaan avautuvat suuret ikkuna- ja lasitiilipinnat sekä avarat sisätilat. Harmaille betonipinnoille kontrastin luova värisuunnittelu ja ruokasalin suuri tekstiiliteos ovat kuvataiteilija Anitra Lucanderin käsialaa.

A

C

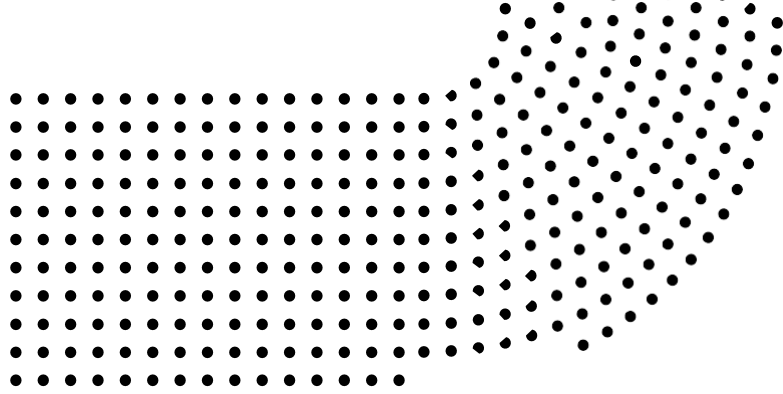

B

D

- A. Matti Suurosen Futuro Luumäellä 1970-luvulla.
Kuva Timo Pallasoja / MFA
- B. Pienoismalli / Museokuva / MFA
- C. Futuro, sisäkuva. / John Zimmermann / MFA

28. Futuro

Matti Suuronen, 1968

Arkkitehti Matti Suuronen (1933–2013) suunnitteli Futuro-talon alun perin ystäväelleen hiihtomajaksi. Ellipsinmuotoinen, ufomainen Futuro kuvastaa aikakautensa tulevaisuususkoo. Sen materiaalina käytettiin lasikuituvahvisteista muovia ja se koostui 16 lohkoista, jotka oli mahdollista tuottaa muottien avulla tehdasvalmisteisesti. Myös sisustus koostui pääosin muovihuonekaluista. Näin Futuro soveltui täydellisesti sarjavalmistukseen ja sitä oli tarkoitus myydä laajamittaisesti huvilakäyttöön.

Futuro oli kuitenkin suurelle yleisölle liian erikoinen ja kallis. Lisäksi vuonna 1973 alkanut öljykriisi nosti muovin hinnan ja Futuron valmistuskustannukset pilviin. Tämän vuoksi Suomessa valmistettiin lopulta vain 20 Futuroa. Futuron valmistuslisensoija myytiin kuitenkin myös ulkomaille, mistä johtuen niitä on edelleen olemassa mm. Saksassa, Yhdysvalloissa, Japanissa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa.

A

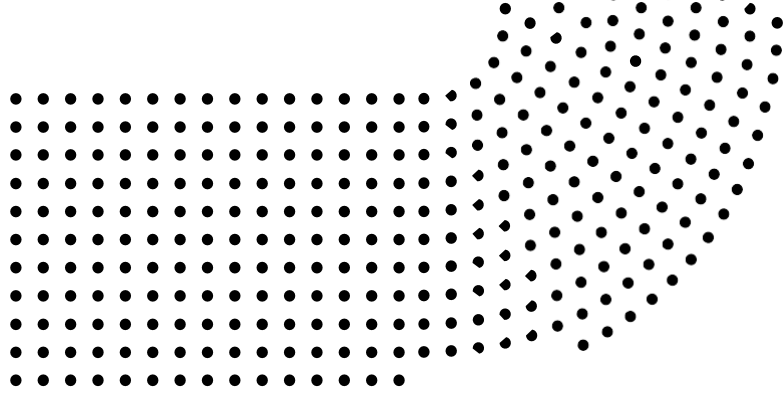

C

B

- A. Merihaka 1970-luvulla. Kuva Helifoto / MFA
- B. As Oy Haapaniemenkatu 12, yksityiskohta / Aukusti Heinonen / MFA
- C. As Oy Haapaniemenkatu 12, kokokuva / Aukusti Heinonen / MFA

29. Merihaka

Peter Bieber, Arvi Ilonen, Sulo Savolainen,
Unto Toikkanen, Helsinki 1973–1985

Entiselle teollisuusalueelle ja täyttömaalle rakennettu Merihaka on edustava esimerkki 1970-luvun kaupunkirakentamisesta. Alue on tornitalojen ja niitä reunustavien matalampien asuinrakennusten tiivis kokonaisuus, jossa on asukkaita noin 2300. Aikakauden ihanteiden mukaisesti Merihaassa jalankulku on nostettu autoliikenteen yläpuolelle kansitasolle, jossa myös alueen palvelut, kuten ruokakauppa, päiväkoti ja palloiluhalli, sijaitsevat. Arkkitehtien tavoite oli luoda kansitasolle kaupunkitila, joka edesauttaisi sosiaalista kanssakäymistä.

Merihaan vallitseva materiaali on aikakaudelle tyypillisesti betoni. Betonin ankaruutta ja suurten rakennusten yksitoikkoisuutta on pyritty pehmentämään harkituilla yksityiskohdilla, kuten erilaisilla betonin pintakäsittelyillä, puisilla parvekekaiteilla, ovenkahvoilla sekä värikkäillä ikkunoiden ja ovien puitteilla.

A

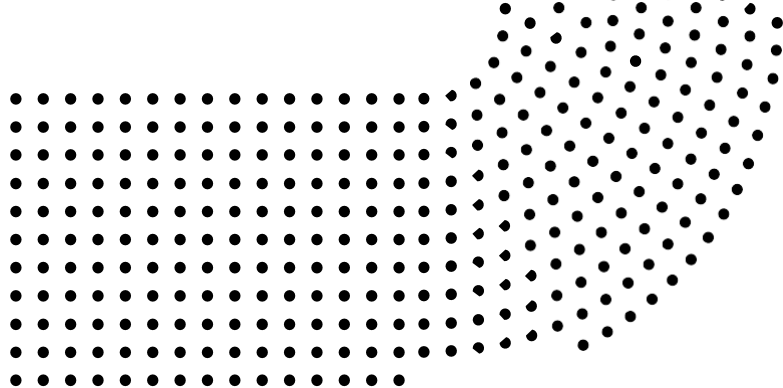

B

C

A. Eksteriööri / Simo Rista / MFA

B. Interiööri / Simo Rista / MFA

30. Pyhän Tuomaan kirkko

Juha Leiviskä, Puolivälinkangas, Oulu 1975

Yksi vaikuttavimmista 1970-luvun kirkoista syntyi vuosikymmenen alkupuolella Pohjois-Suomeen. Juha Leiviskä suunnitteli Oulun Puolivälinkankaalle liikekeskustan asemakaavan ja seurakuntatilat 1971–75.

Alueesta muodostui luonnonläheinen metsälähiö, jonka arkkitehtonisena kiintopisteenä Leiviskän vapaamuotoinen punatiilikirkko toimii.

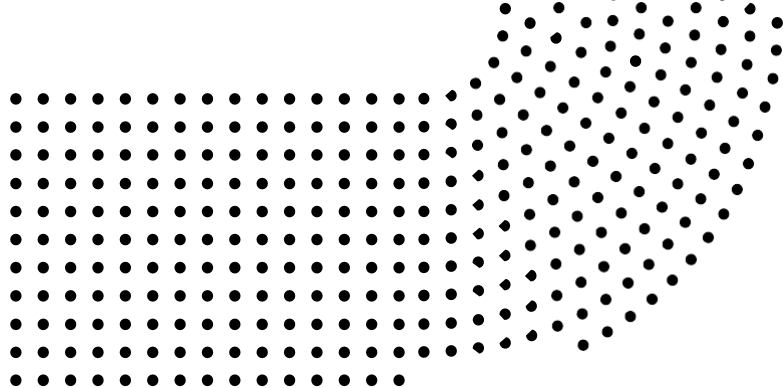
Kirkon intensiivinen tilasarja avautuu matalan aulan hämäryydestä kirkkosalin dramaattiseen valojen ja varjojen leikkiin. Arkkitehdin tavoitteena oli ”jatkuvasti vaihteleva, väreilevä valohuntu”. Luonnonvalon herkkävaistoisesta käytöstä tuli Leiviskän kirkkoarkkitehtuurin luonteenomaisin piirre.

A

B

- A. Finlandia-talo Mannerheimintien pääsisäänkäynnin puolelta / Simo Rista / MFA
- B. Finlandia-talo eksteriööri / Simo Rista / MFA
- C. Konserttitali / Kari Hakli / MFA
- D. keskustasuunnitelma

31. Finlandia-talo

Alvar Aalto 1971/1975, Helsinki

Alvar Aalto suunnitteli Helsingin uutta keskustaa 1950-luvun lopulta 1970-luvun alkuun. Suunnitelman sydän oli Töölönlahtea reunustava kulttuurirakennusten ketju. Finlandia-talo oli ainoa rakennus, joka toteutui tästä suunnitelmasta.

Finlandia-talo on Aallon vuosikymmeniä kehittelemän kulttuurirakennusarkkitehtuurin huipentuma ja viimeinen hänen elinaikanaan valmistunut merkkiteos. Rakennuksen asema kaupunkikuvassa on erityinen. Se on osa Töölönlahden maisemaa ja kansallisten symbolirakennusten sarjaa Kansallismuseon ja Eduskuntatalon naapurina. Ympäröivän maaston huomioiva muoto, toisiinsa lomittuvat sisätilat, materiaalit, kalusteet ja muut yksityiskohdat luovat eheän ja vaikuttavan kokonaistaideteoksen. Päämateriaali marmori kytki Aallon mielessä rakennuksen symbolisesti Välimeren kulttuuriin ja antiikin perintöön.

A

B

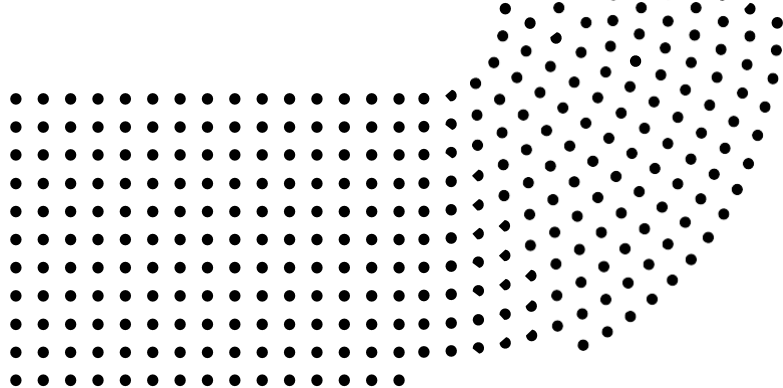

C

D

- A. Kiinteän polttoaineen voimalaitos K6 /
Simo Rista / MFA
- B. Detalji / Simo Rista / MFA

32. Ahlströmin paperitehdas

Erkki Kairamo, Varkaus 1977

Varkauden paperiteollisuuden tuotantolaitokset sijaitsevat Päiviön saarella, kaupungin keskustan välittömässä läheisyydessä. Yhdessä vanhemman, vuosisadan alkupuolelta lähtien rakentuneen teollisuusalueen kanssa ne muodostavat monikerroksisen ympäristön.

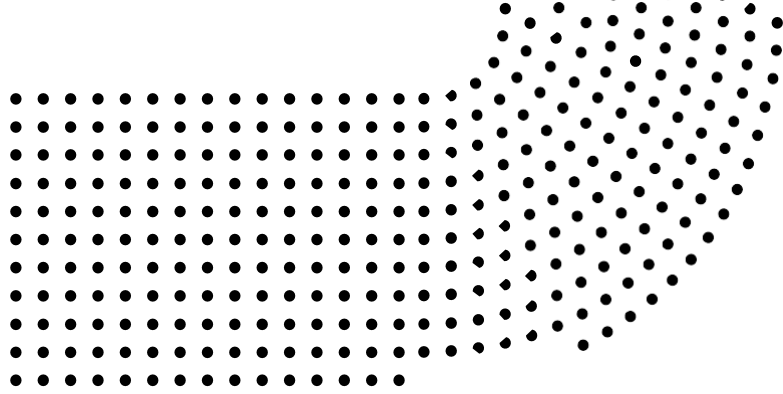
Lähes puoli kilometriä pitkä ja osittain 24 metriä korkea tehdas-kompleksi on massiivinen kokonaisuus, jonka sopeuttaminen kaupunkikuvaan oli vaativa tehtävä. Kairamo pyrki keventämään kaupunkiin näkyvää rakennusmassaa mm. porrastamalla julkisivuja ja avaamalla näkymiä rakennusosien välistä. Lisäksi hän hyödynsi tuotantoprosessin vaatimia rakenteita arkkitehtuurin tehokeinoina. Rakennuskokonaisuutta on jäsennetty esim. savupiippujen, putkistojen, kierreportaiden ja värikkäiden kaiteiden avulla. Näin Kairamo onnistui luomaan teollisesta tuotantolaitoksesta kaupungin maamerkin.

A

B

- A. Eksteriööri, yleiskuva / Simo Rista / MFA
- B. Vesileikkihuone / Simo Rista / MFA
- C. Piha / Simo Rista / MFA

33. Sinikellon päiväkot

Kari Virta, Kuopio, 1987

Yksi tärkeä tyyliuunta suomalaisessa arkkitehtuurissa 1980-luvulla oli postmodernismi. Sen tunnusomaisia piirteitä ovat leikkimielisyys, muotojen ja värien runsaus ja yksilöllisyys. Rakennuksissa saattoi olla esimerkiksi torneja, katoksia, vinoja seiniä tai pyöreitä ikkunoita. Pastellisävyisiä värejä käytettiin runsaasti. Tällainen rakentaminen sopii oivallisesti esimerkiksi päiväkotien suunnitteluun.

Sinikellon päiväkoti muodostuu kolmesta matalasta yhteen liitetystä rakennuksesta. Niiden sijoittelu luo piha-alueelle suojaisia leikkipaikkoja. Sini-valkoraidalliset kulmatornit, epäsymmetrisesti sijoitellut pikkuikkunat ja pihojen kiinteät leikkilaineet muodostavat lapsen mittakaavaan sopivan leirimäisen kokonaisuuden, joka ruokkii mielikuvitusta.

A

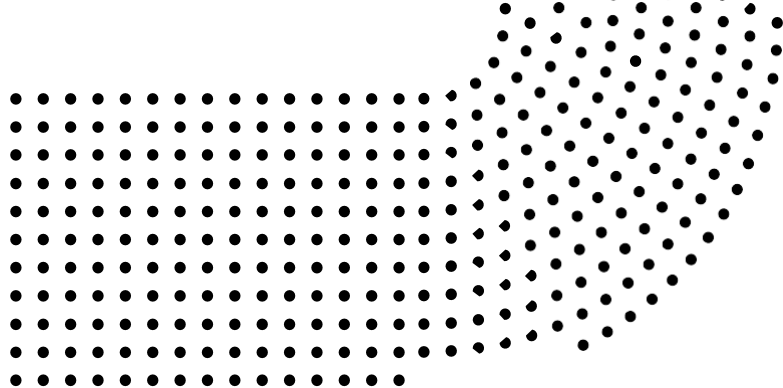

B

B

- A. Eksteriööri / Jussi Tiainen / MFA (sipi: 43-1986)
- B. Sateenkaariseinä / Jussi Tiainen / MFA (sipi: 43-1980)
- C. interiööri / Jussi Tiainen / MFA (sipi: 43-1940)

34. Tiedekeskus Heureka

Mikko Heikkinen ja Markku Komonen,
Vantaa 1988

Uutena rakennustyyppinä tiedekeskuksen suunnittelu oli haastava tehtävä. Tästä ainutlaatuisesta hankkeesta tulikin suunnittelijoidensa läpimurtotyö. Heureka on perustoiminnoiltaan näyttelyrakennus, johon kuuluu lisäksi yhdistetty planetaario- ja superlaajakangasteatteri, ravintola, luokkahuoneita ja myymälä.

Tiedekeskuksen arkkitehtuuri lähtee geometrisista perusmuodoista. Selkeän yksilölliset perusosat ovat sylinterimäinen keskushalli, vaihtuvien näyttelyiden kaarihalli, planetaarion pallo ja ympyräsektorin muotoinen auditorio. Näyttelytilat ovat keskuslieriötä lukuun ottamatta täysin avoimet. Radansuuntaisen sata metriä pitkän peilijulkisivun teräsrakenteet on maalattu spektrin värein. Vinon seinän tehtävä on torjua rautatieltä kantautuvaa melua.

A

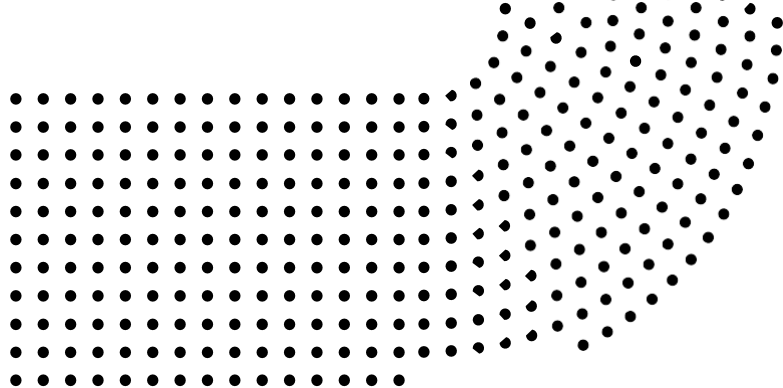

B

C

- A. Eksteriööri / MFA
- B. Interiööri / Petteri Kummala / MFA

35. Liikekeskus BePop

Nurmela –Raimoranta –Tasa, Pori 1989

Jazz-kaupunki Porin keskustan selkeään ruutukaavaan sijoittuva BePop on arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasan suunnittelema. Tyyliltään postmodernin liikekeskuksen rakentaminen kesti kolme vuotta. Rakennuttajana toimi Porin Seudun Osuuspankki, joka sijoitti rakennukseen pääkonttorinsa.

Suuri tontti on jaettu kahtia lasikattoisella kauppagallerialla. Galleria on jatkumoa keskustan jalankulkualueelle. Sen levein kohta aukeaa kaupunkitorina, jonka yhteydessä on katukahvila. Sisätilan yksityiskohdiltaan runsas ja leikkisä tunnelma muodostuu kaarevista seinistä, jalankulkusilloista, pylväistä, värikkäistä yksityiskohdista ja valaistuksellisista tehokeinoista.

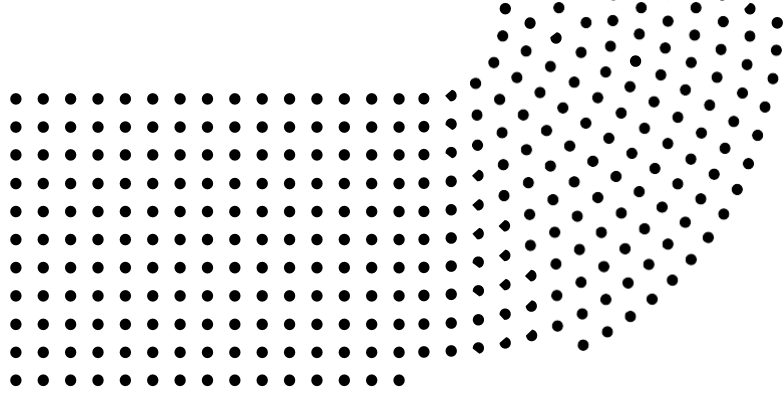
Arkkitehdit tavoittelivat muodoilla ja väreillä aikanaan uudenlaista arkkitehtuuria, jossa ilahdutetaan ihmistä taiteen keinoin. Rakennuksessa on haluttu antaa sijaa kokijan omalle mielikuvitukselle epätodellisten tunteiden ja hämmennyksen keinoin.

A

B

- A. Ilmakuva / Aukusti Heinonen / MFA
- B. Tilkantori 10 / Aukusti Heinonen / MFA
- C. Terrassitalo / Aukusti Heinonen / MFA

36. Pikku Huopalahden asuinalue

Asemakaava Matti Visanti, Helsinki 1986–2000

Alue nimettiin samannimisen merenlahden mukaan. Sen rannat olivat pitkään rakentamattomia heikosti kantavan maapohjan, savi- ja liejupehmeikön, vuoksi. Uusi rakennustekniikka mahdollisti kuitenkin maaperän kunnostamisen, minkä jälkeen rakentaminen voitiin aloittaa. Sitä kesti yli kymmenen vuotta.

Pikku Huopalahden asemakaavan laati arkkitehti Matti Visanti. Hän jakoi alueen neljään toisistaan erottuvaan osaan. Suunnittelun lähtökohtana oli moni-ilmeisyys ja värikkyys. Vierekkäisillä taloilla oli eri rakennuttajat ja suunnittelijat. Rakennusten tyyliä ei ohjallut lainkaan. Postmodernia Pikku Huopalahtea alettiin pitää vastaiskuna 1960- ja 1970-lukujen harmaille betonilähiöille. Alueen maamerkiksi muodostui 1994 valmistunut pyramidimainen terrassitalo, joka sijaitsee alueella olevan mäen huipulla. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Reijo Jallinoja.

A

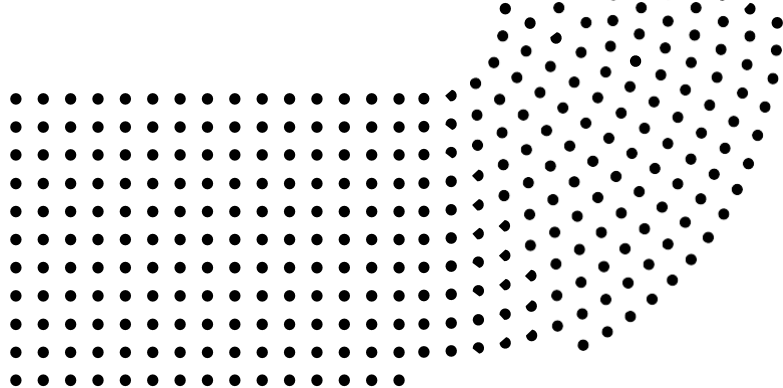

B

C

- A. Eksteriööri / Petteri Kummala / MFA
- B. Interiööri / Lars Hallén / MFA

37. Sanomatalo

Antti-Matti Siikala ja Jan Söderlund,
Helsinki 1999

Sanomatalo on lehtitalo, johon sijoittuu mm. Helsingin Sanomien toimitus. Se sijaitsee Rautatieaseman läheisyydessä Helsingin keskustassa. Rakennus on lasikuutio, joka läpinäkyvyydellään kuvastaa symbolisesti lehdistön pyrkimystä avoimuuteen. Samalla, Eduskuntatalon välittömässä läheisyydessä, rakennuksen valtava massa korostaa lehdistön asemaa ns. vallan vahtikoirana ja neljäntenä valtiomahtina.

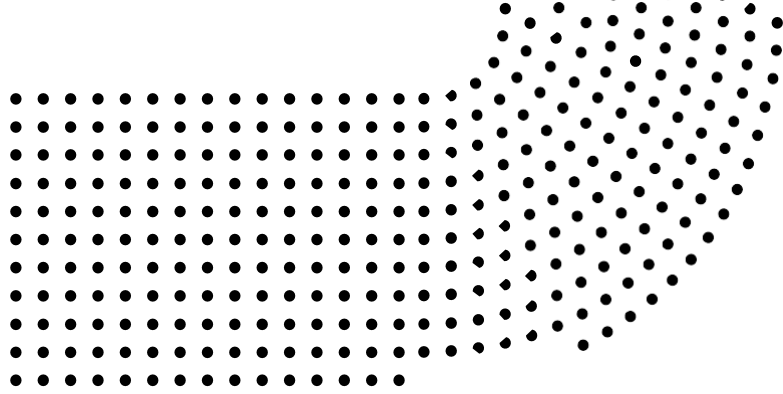
Sanomatalon sisätiloja jäsentää kaksi jalankulkuväylää, joista toinen halkaisee rakennuskuution diagonaalisesti. Töölönlahden puoleiselle sivulle muodostuu siten koko rakennuksen korkuinen julkinen tila, Mediatori, josta avautuu näkymä ympäröivään maisemaan ja joka hissitorneineen on etenkin pimeällä vaikuttava näky myös ulkoa.

A

B

- A. Eksteriööri / Petteri Kummala / MFA
- B. Interiööri, lähikuva rakenteista / Petteri Kummala / MFA
- C. Laaja sisäkuva / Kaisa Sjövall / MFA

38. Sibeliustalo

Kimmo Lintula ja Hannu Tikka, Lahti 2000

Lahden vanhalle puuteollisuusalueelle Vesijärven satamaan vuonna 2000 valmistunut Sibeliustalo on Ankkurin asuinalueen sydän, jossa uusi ja vanha kohtaavat. Kimmo Lintulan ja Hannu Tikan suunnittelema konsertti- ja kongressikeskus on kunnianhimoinen esimerkki 1900-luvun lopun uudentyyppisestä kiinnostuksesta puuarkkitehtuuriin: Sibeliustalon lasijulkisivu paljastaa rakennuksen massiiviset puurakenteet. Salin, lämpimänä toimivan Metsähallin ja kongressisiiven lisäksi keskuksen tiloja on sijoitettu 1900-luvun alun teollista tiiliarkkitehtuuria edustavaan puusepäntehtaaseen. Pääsisäänkäynti on tehtaan päädyssä. Akustiikaltaan muunneltavan konserttitalin sointi on kansainvälistä luokkaa.

A

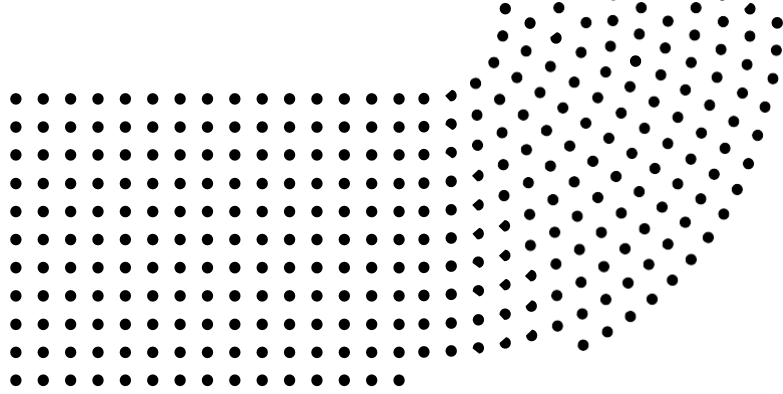

B

C

- A. Eksteriööri / MFA (sipi: 20-9169)
B. Interiööri / Jussi Tiainen / MFA (sipi: 20-8772)

39. Pyhän Henrikin taidekappeli

Sanaksenaho arkkitehdit, Turku 2005

Pyhän Henrikin taidekappeli on ekumeeninen kappeli eli useiden kristillisten seurakuntien ja uskontokuntien yhteinen pyhä rakennus. Siksi kappelissa ei ole uskontojen tunnuksia näkyvillä. Kirkollisten tilaisuuksien lisäksi kappelissa järjestetään myös taidenäyttelyjä.

Rakennuksen pelkistetyn muodon voi tulkita monin tavoin, esimerkiksi kalaksi tai laivaksi, jotka kumpikin ovat kristillisiä symboleita. Kappelin rungon liimapuupalkit muistuttavatkin veneen kaaria. Seinien kylkilaudoissa ei olekaan ikkunoita, vaan kappelisali saa valon kahdesta korkeasta ikkunasta alttaripäädyssä. Ulkopuolelta rakennus on päällystetty kuparilevyin.

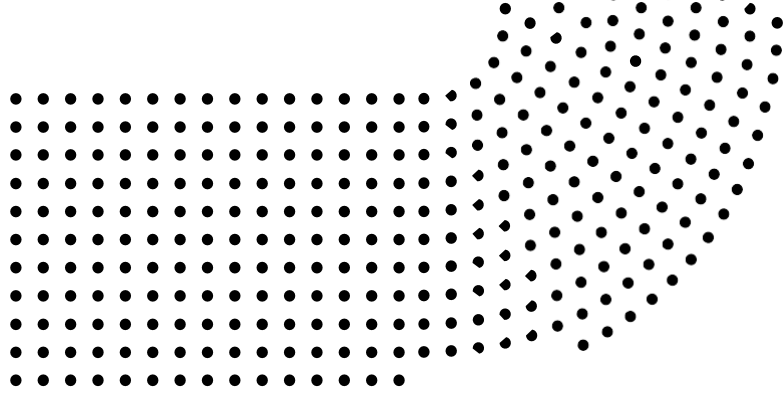
Rakennuksen suunnittelija valittiin arkkitehtikilpailulla. Pyhän Henrikin kappeli on rakennus, jossa kaikki yksityiskohdat on harkittu tarkkaan. Tällä tavoin suunniteltua yhtenäistä arkkitehtonista kokonaisuutta kutsutaan toisinaan kokonaistaideteokseksi.

A

B

- A. Iltakuva / Timo Vesterinen / MFA
- B. Interiööri / Jussi Tiainen / MFA
- C. Julkisivujen lasilevyihin on silkkipainettu vanhoja valokuvia / Jussi Tiainen / MFA

40. Merikeskus Vellamo

Arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki Oy,
Kotka 2008

Merikeskus Vellamo on Kotkan satama-alueella veden äärellä sijaitseva museorakennus, jonka veistoksellinen hyökyaallosta inspiroitunut muoto liittyy kiinteästi meren dynamiikkaan. Alumiinirunkoiset julkisivut muodostuvat turkoosin ja vihreän sävyjä heijastavista teräskaseteista ja silkkipainetusta lasista, jotka matkan päästä nähtynä synnyttävät kokemuksen väreilevästä vedestä. Museoon pääsee myös katolle nousevaa ramppia pitkin, joka päättyy murtuvaa aaltoa muistuttavan katoksen suojaamaan tapahtumatilaan. Sisätilat avautuvat vapaamuotoisina tilasarjoina, joissa pääasiallinen rakennusmateriaali on lämminsävyinen puu.

A

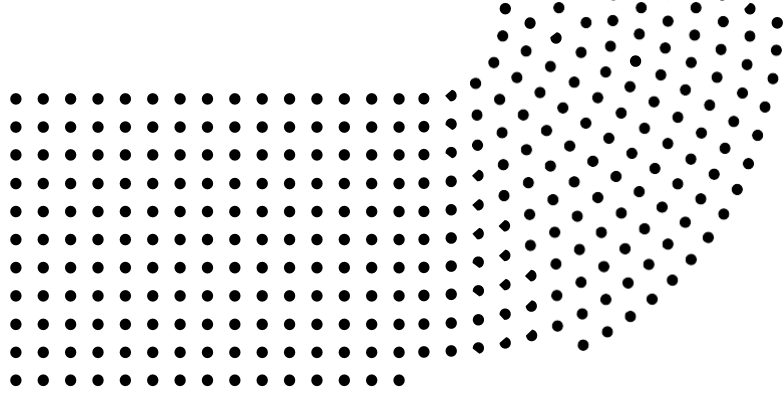

B

C

- A. Eksteriööri / Katariina Träskelin / MFA
- B. Interiööri, sisäänkäynti / Katariina Träskelin / MFA
- C. Portaikko / Katariina Träskelin / MFA

41. Kaisa-kirjasto

Selina Anttinen ja Vesa Oiva, Helsinki 2012

Kaisa, Helsingin yliopiston pääkirjasto, on palkittu esimerkki 2010-luvun kirjastorakentamisesta. Uransa alussa olleet arkkitehdit Selina Anttinen ja Vesa Oiva suunnittelivat ympäristöönsä hyvin istuvan punatiilisen rakennuksen. Se korvasi paikalla olleen tavara-talon ja parkkihallin, joiden rakenteita käytettiin uudelleen kirjaston suunnittelussa.

Tiilijulkisivu muodostuu pienistä ruuduista ja suurista kaarevista lasi-ikkunoista. Vaikka Kaisaniemenkadun puoleinen julkisivu on huomiota herättävämpi, pääsisäänkäynti on Fabianinkadulta.

Pääovelta astutaan vaikuttavaan aulaan, jossa kerroksien ovaalit valoaukot ja portaiden spiraalit johdattavat katsetta kohti korkeuksia. Kirjasto tarjoaa kirjojen lisäksi paljon erilaisia luku- ja opiskelupaikkoja. Ylimmän kerroksen terassilta avautuu näkymä Kruununhaan ylle.

A

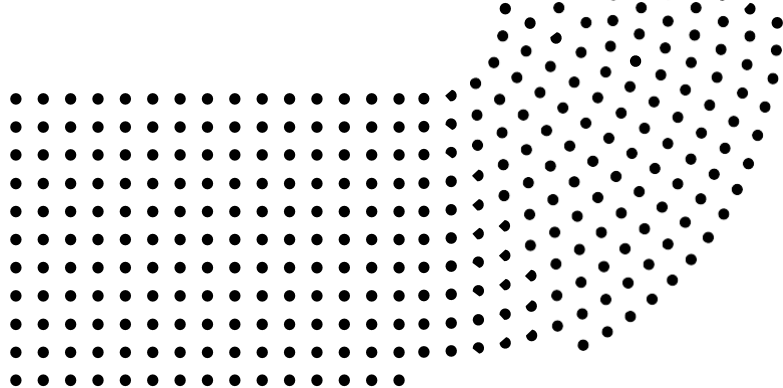

B

C

A. Eksteriööri / Creative Commons / Wikimedia

B. Interiööri / Creative Commons / Wikimedia

42. Saamelaiskulttuurikeskus Sajos

Janne Laukka, Tuomas Niemelä, Milla Parkkali
ja Janne Pihlajaniemi, Inari 2012

Suomen saamelaisen hallinnon ja kulttuurin keskus Sajos sijaitsee Inarin kirkonkylässä, luonnonkauniissa paikassa Inarinjärven rannalla. ”Sajos” tarkoittaa inarinsaameksi tukikohtaa, ja rakennus on suunniteltu ensisijaisesti alkuperäiskansan omaan käyttöön. Saamelaiskäräjien, saamelaisarkiston ja -kirjaston sekä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lisäksi talossa toimii aluehallintoviraston toimipiste, käsityöliike ja ravintola.

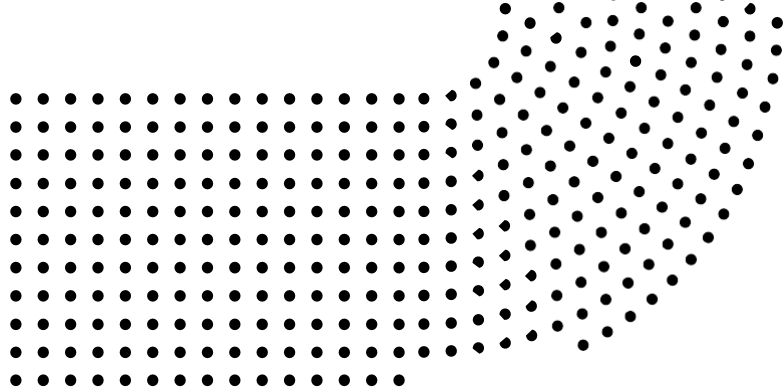
Tärkeimmät sisätilat ovat ovaalinmuotoiset kärjäsali ja monitoimisali. Toiminnallisesti tilat on jaettu neljään sakaraan, joita yhdistää keskusaula. Monitulkintainen muotoidea on saanut vaikutteita muun muassa neljäntuulenhatusta. Julkisivujen käsittelemätön pystylauditus sekä rakennusta ympäröivä poroaita sitovat Sajoksen kiinteästi saamelaiseen kulttuurimaisemaan.

A

B

- A. Ilmakuva / copyright 2015 Kuvatoimisto Kuvio Oy / Avanto Architects
- B. Löylyhuone / copyright 2016 Kuvatoimisto Kuvio Oy / Avanto Architects
- C. Talvikuva / Petteri Kummala / MFA

43. Löyly

Avanto Arkkitehdit Oy, Ville Hara ja Anu Puustinen, Helsinki, 2016.

Löyly on Helsingin Hernesaarenrannassa sijaitseva yleinen sauna. Rakennukseen kuuluu kolme puulämmitteistä löylyhuonetta, vilvoitteluallas ja ravintola. Sisätilat sijaitsevat mustassa suorakulmaisessa laatikossa, jota peittää vapaamuotoinen puinen ulkokuori, ”hulmu”. Sisätilojen ja puisen kuorirakenteen väliin jää suojaisia tiloja, joissa voi vilvoitella sauno- misen lomassa. Kattoterassi ja sinne johtavat leveät portaat muodostavat julkisen oleskelutilan. Saunasta pääsee suoraan mereen uimaan.

Tavanomaisen rakennuksen sijaan Löyly on pikemminkin keinotekoinen maastonmuoto ja osa maisemaa. Kun puuverhottu rakennus ajan myötä harmaantuu, se on kuin kallioluoto rannalla.

A

C

B

Sanasto

Sitaattien sisällä lähteenä aina: Jokiniemi, Erkki 2012. Kuvitettu rakennussanakirja suomi-englanti-suomi = Illustrated building dictionary Finnish-English-Finnish / Erkki Jokiniemi, Nikolas Davies. Helsinki: Rakennustieto. Poikkeavat lähteet merkitty selityksen yhteyteen.

antiikki

”Ennen Rooman valtakunnan jakaantumista syntyneestä kreikkalaisesta ja roomalaisesta taiteesta käytettävä termi, yleisesti myös muusta vanhasta taiteesta.”

art deco

”1920- ja 1930-lukujen voimakkaita värejä, leikkisiä muotoaiheita ja abstrakteja koristeaiheita käyttänyt arkkitehtuuri- ja sisustustyyli.”

art nouveau

”Ranskalainen jugendtyyli.”

asehuone

”Keskiaikaisen kirkon eteläseinällä kirkkomaalle avautuva eteinen, joka toimi mahdollisesti myös pääsisäänkäyntinä ja jossa valmistauduttiin kaste-, vihki- ja hautajaistoimituksiin ja jonne aiemmin yleisen käsityksen mukaan kirkkoon tulijat jättivät aseensa kirkonmenojen ajaksi.”

asemakaava

”Lainvoimainen, kartan muotoon laadittu kunnan tai sen osan rakentamisen ja maankäytön suunnitelma, joka osoittaa alueet eri tarkoituksia varten ja sisältää yksityiskohtaisia määräyksiä rakennuskannan käytöstä.”

aumakatto

”Nelilapekatto, valmiskatto; harjakaton muoto, jossa on kaksi puolisuunnikkaan muotoista sivulapetta ja kaksi kolmion muotoista päätylapetta.”

barokki

”Ruhtinastyyliksikin kutsuttu taidesuuntaus täysrenessanssin ja rokokoon välissä n. 1575-1725, jossa teatraalinen ja dramaattinen kuvataide muodostaa kokonaistaideteoksen tyyllillisesti samanhenkisen, mahtipontisen, runsaasti koristellun sekä voimakkaita liikeaiheita korostavan arkkitehtuurin kanssa.

bastionilinnoinitus

”Bastioni; alun perin pyöreä tai kulmikas linnoituksen muurista ulospistävä torni, 1400-luvun lopulta lähtien nelisivuinen, teräväkärkinen varustus, jossa kaksi pitkää siipeä seli faasia liittyä bastionit yhdistävään muuriin eli kurtiiniin. Kytkien eli flankkien välityksellä; joskus myös koko linna, joka on rakennettu bastionirintamaksi.”

ekspressiivinen

[ilmaiseva, ilmaisullinen.]

elementtirakentaminen

”Valmisosarakentaminen; rakennuksen osat valmistetaan tehtaissa ja kootaan rakennuspaikalla valmiiksi rakennukseksi.”

empire

”Keisarityyli; ranskalaisen uusklassismin kolmas vaihe n. 1800-1815, Napoleonin tyyli, venäläinen palladionismi- ja uskreikkalaisvaikutteinen uusklassismi n. 1780–1820 ja Suomen suuriruhetinsunnan uusklassismi n. 1810-1830.”

englantilainen puutarha

Englantilainen puisto, maisemapuisto, 1700-luvun alussa kehitetty luonnonromanttinen puisto, joka häivytti eron hoidetun ja luonnonympäristön välillä. Maisemaa korostettiin paikallisilla puulajeilla ja tekolammilla. Usein maalaismaisia rakennuksia sovitettuina maisemaan. Turtia, Kaarina (ed.); Konttinen, Riitta; Laajoki, Liisa, 2000. Taiteen sanakirja. Otava: Helsinki.

erkkeri

”Rakennuksen seinässä, maantason yläpuoliossa kerroksessa oleva uloke, jolla huonetta on suurennettu.”

esikaupunkialue

”Kaupungin hallintoalueen ulkopuolinen, mutta kaupunkialueeseen kuuluva, rakennustavaltaan ja sosiaaliselta koostumukseltaan keskusta-alueetta homogeenisempi ja sen välittömässä vaikutuspiirissä oleva taajama.”

funktionalismi

”1920-luvulta lähtien esiintyvä arkkitehtuuri- ja kaupunkisuunnittelusuuntaus, jossa muoto määräytyy tehtävästä, konstruktiosta ja materiaaleista.”

gotiikka

”Goottilainen tyyli, suippokaarituoli; Ranskassa syntynyt, romaanista tyyliä n. 1140-1500 seurannut eurooppalainen rakennustyyli, jota leimasivat ruodeholvit, hoikat pystysuorat rakenteet ja suuret ruusustoikkunat.”

hammaslista

”Klassisessa arkkitehtuurissa nelikulmaisten, palkkien päitä jäljittelevien laattojen vuorottelusta syntyvä vaakasuora kolmiulotteinen koristelista.”

harmonia

”sopusuhtaisuus, rakennustaiteellisessa sommitelussa mittasuhteiltaan oikea ja tasapainoinen osien yhdistelmä, jossa aiheiden yhtäläisyydet ovat ilmeisemmät kuin erilaisuudet.”

hiihtomaja

Hiihtäjien levähdys-, majoitus- tms. paikaksi tarkoitettu maja. Nykysuomen sanakirja, 1961. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

jugend

”Jugendtyyli; eurooppalaisessa taiteessa 1890-1910 esiintynyt tyyliuuntaus; Saksassa ja Pohjoismaissa jugend, Suomessa myös kansallisromantiikka, Ranskassa l’art nouveau, Itävallassa Sezessionistil.”

kansallisromantiikka

ks. jugend.

kartanolinna

”Linnakartano; puolustustarkoitukset huomioon ottaen rakennettu suurehko asuinrakennus.”

kastelli

”Pieni linnoitus tai linna.”

kertaustyyli

”Historismista alkunsa saanut vanhempien historiallisten tyylikausien kertaaminen arkkitehtuurissa 1800-luvun loppupuolella, esim. uusgotiikka, uusrenessanssi, uusbarokki.”

klassismi

”Kreikkalaista tai roomalaista taidetta esikuvaan pitävä tai jäljittelevä tyyliuunta, vrt. empire ja uusklassismi.”

kokonaistaideteos

Gesamtkunstwerk, romantiikan synnyttämä ajatus eri taidemuotojen yhdistämisestä. Etenkin 1800-luvun vaihteen rakennustaiteessa kohteen ulkoasu ja sisustus arkkitehdin suunnittelun/valvonnan alla. Turtia, Kaarina (ed.); Konttinen, Riitta; Laajoki, Liisa, 2000. Taiteen sanakirja. Otava: Helsinki.

kymnaasi

Kimnaasi, aikoinaan lukiosta käytetty nimitys. Nykysuomen tietosanakirja, 1993. Werner Söderström Osakeyhtiö: Porvoo.

maailmanperintökohde

Vuonna 1972 UNESCO:n yleiskokouksessa hyväksyttiin Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (Maailmanperintösopimus). Sopimuksen toimeenpanosta vastaa maailmanperintökomitea, joka myös ylläpitää maailmanperintökohdeluetteloa. (K.S.)

mansardikatto

”Korkea aumakatto, jonka lapheet on taitettu siten, että harjassa toisiinsa yhtyvät lapheet ovat räystäslappeita loivemmat; arkikielessä kutsutaan myös taitekattoa mansardikatoksi.”

masuuni

”Pohjaltaan pyöreä, 30...40 m korkea kuilu-uuni, jossa rautamalmi pelkistetään raakaraudaksi.”

monumentaalirakennus

Mittasuhteiltaan yleensä suurikokoinen rakennus tai rakennusryhmä, jolla voi olla myös muisto-merkkityyppisiä tai symbolisia viittauksia, tai joka on suunniteltu hallintokäyttöön.

nauhaikkuna

”Tavallisesti vaakasuora, usein koko julkisivun pituinen, katkeamattomana ketjuna jatkuva ikkunarivi.”

pitkäkirkko

”Suorakaiteen muotoinen kirkko, jossa on tavallisesti selvä itä-länsisuuntainen pitkittäisakseli erotuksena keskeis- ja ristikirkoista ja jonka pääosat ovat runkokuoli ja kuoli kuten perinteisissä basilikoissa ja hallikirkkoissa.”

pompejiinpunainen

Voimakas, tummahko, ruskeaan vivahtava punainen väri, joka jäljitteli Pompejin seinämaalauksen punaista väriä ja tuli muotiin uusklassismin loppupuolella ja uudestaan 1920-luvulla. Turtia, Kaarina (ed.); Konttinen, Riitta; Laajoki, Liisa, 2000. Taiteen sanakirja. Otava: Helsinki.

porstua

(Vars. maalaistalon) eteinen. Nykysuomen sanakirja, 1961. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

postmoderni

”Jälkiklassisismi; Amerikassa 1960-luvulta alkaen vaikuttanut, rationalistisia teorioita kritisoiva arkkitehtuurisuuntaus, joka yhdistää vapaasti modemeja ja traditionaalisia arkkitehtuurielementtejä.”

puuempire

Mm. Turussa ja Porvoossa 1820- ja 1830-lukujen kaupunkisuunnittelussa näkyvä paloturvallisuuteen tähtäävä, ruutukaavoitukseen ja aukioihin nojaava puurakentamisen tyyli (Nikula 2005,

70–71) Nikula, Riitta, 2005. Suomen arkkitehtuurin ääriävät. Otava: Helsinki.

puutarhakaupunki

”Puistokaupunki; itsenäinen kaupunkiyksikkö omine tuotanto-, kulttuuri- ja sosiaalisine laitoksineen ja jota leimaa väljä, suhteellisen matala rakennustapa sekä laajat vihialueet.” Puutarhakaupunki-ideaan kuuluu asutokohtaiset pihat tai puutarhat, omavaraisuuden ihanne ja terveellinen elämä. (K.S.)

pylväsjärjestelmä

”Antiikin rakennustaiteessa ja kerrannaistyyliissä pylväiden, niiden kannattaman palkiston sekä koristelun muodostama kokonaisuus, ks. klassiset pylväsjärjestelmät.”

päätykolmio

”Satulakattoisen rakennuksen seinän kolmiomaisen yläosa.” [ks. myös tympanon]

raatihuone

Suomessa ennen 1875 rakennettu kaupungintalo, vanhojen kaupunkien hallinto- ja edustusrakennus.”

rappaus

”Laastista pinnalle tehty määräpaksuinen rakennusosa, yksi- tai useampikerroksinen pintakäsittely, jossa tavallisesti kiviaineinen alusrakenne käsitellään laastilla teknisistä tai esteettisistä syistä.”

rautaruukki

Teollisen metallintuotannon yksikkö Pohjoismaissa. Varhaisten ruukkien tuotanto perustui masuuniin ja vasarapajan muodostamaan kokonaisuuteen ja tuotanto lähti Ruotsissa kasvuun 1600-luvulla saksalaisten masuunien yleistytessä. (Tenkanen 2005, 19) Tenkanen, Marjaana, 2005. Kellokosken ruukki – Teollisuusalue rakennusmuistomerkinä. Like: Helsinki.

renessanssi

”Italianssa 1400-luvulla syntynyt antiikin kulttuuriin pohjautuva kulttuurivirtaus, joka

arkkitehtuurissa ilmenee antiikin muotoaiheina, tarkkoina matemaattisina suhteina ja puhtaina geometrisina volyymeina sekä liiallisen koristelun välttämisenä.”

ristikirkko

”Kirkko, jonka pohja on ristin muotoinen; pohjapiirroksen mukaan voidaan erottaa mm. tasa- ja viistovartistet, kaksois- sekä sisä- ja ulkonurkistaan viistetut ristikirkot.”

rokokoo

”Barokin jälkeinen, uusklassismia edeltänyt, keveyttä ja hienopiirteistä koristelua edustanut tyyliuunta n. 1725–1775.”

rondeli

”Rondelli; pyöreä tai puolipyöreä, muurista ulkoneva, raskaiden tuliaseiden käyttöä varten rakennettu matala tykkitie.”

runkokuoli

”Pitkittäislaivojen muodostama kirkon osa, joka lännessä päättyy pääsisäänkäyntiin ja idässä kuoriin.”

ruutuasemakaava

”Ruutukaava; Asemakaava, jossa kortteleita, puistoja ja muita osa-alueita ympäröivät tavallisesti toisensa kanssa pääosin suorakulmaisesti leikkaavat kadut.”

sakaristo

”Sakasti; kuoriin vieressä ja siihen yhteydessä oleva huone, jossa papisto oleskelee ennen ja jälkeen jumalanpalveluksen ja jossa säilytetään palveluksessa tarvittavia välineitä.”

savutupa

Savupirtti: pirtti, jossa savu purkautuu kiukaasta huoneeseen ja poistuu vähitellen lakeistorven tai räppänän kautta ulos. Nykysuomen sanakirja, 1961. Werner Söderström osakeyhtiö: Porvoo.

tynnyriholvi

”Ympyrän tai ellipsin muotoinen, vaakasuora tai tasaisesti nouseva, tunnelimainen holvi.”

tyyppiirustus

Arkkitehtuuripiirustus, joka mahdollistaa sarjatuotannon. Samojen piirustusten avulla voidaan toistaa kertaalleen tehtyjä tilaratkaisuja uusissa kohteissa. Tyyppiirustukset vaihtelevat rakennusosista (esim. ovet ja ikkunat) kokonaisiin rakennuksiin. Kun suuret ikäluokat tulivat kouluikänsä, tarvittiin paljon uusia koulurakennuksia. Tyyppikoulujen hyödyntäminen helpotti prosessia. (K.S.)

umpikortteli

Suljettu kortteli; kaupunkialueiden tavallisin korttelityyppi, joka puolelta katujen toisistaan erottama alue, jossa kadunvarsirakennusten keskelle jää puolijulkinen tai yksityinen sisäpiha.”

uusklassisismi

”Antiikin taiteen esikuviin pohjautunut eurooppalainen kertaustyyli n. 1780-1840, monumentaalinen ja tiukasti klassisissa sommitelusuunnissa pitäytynyt arkkitehtuurisuuntaus. 1800-luvun uusklassismia kutsutaan erityisesti kertausklassismiksi; Suomessa uusklassismi jaetaan yleensä kustavilaiseksi- ja empiretyyliksi.”

uusrenessanssi

ks. kertaustyyli.